

1. Hrubý domácí produkt

HDP je tržní hodnota veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období

Metody zjišťování hrubého domácího produktu

1. Výdajová metoda

- sečteme všechny výdaje v ekonomice vynaložené na finální statky a služby
- $HDP = C + I + G + NX$

2. Výrobní metoda

- metoda přidané hodnoty zpracováním
- do HDP započítáváme jen finální statky, nikoliv mezistatky
- finální statek je součet všech přidaných hodnot na jednotlivých stupních výroby

3. Důchodová metoda

- měří důchody z výrobních faktorů
- $HDP = mzdy + renty + úroky + zisky + odpisy + nepřímý daně - subvence$

Hrubý a čistý domácí produkt

- **HDP je tržní hodnota veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období**
- **$HDP = \text{ČDP} + \text{znehodnocení kapitálu}$** (opotřebení, které je vyjádřeno **odpisy**)

Nominální a reálný hrubý domácí produkt

- **nominální domácí produkt** je vyjádřený **v cenách běžného roku**
- **reálný domácí produkt** je vyjádřený **ve stálých cenách**, resp. v cenách výchozího roku (např. 2006)

Hrubý domácí produkt a hrubý národní důchod

- u **HND** není klíčové místo, ale **vlastnictví**
- vyjadřuje tržní hodnotu veškeré finální produkce zboží a služeb vytvořený za určité období výrobními faktory ve vlastnictví občanů příslušné země
- **$HND = HDP + \text{saldo zahraničních důchodů}$**
- **saldo zahraničních důchodů** je rozdíl mezi důchody rezidentů dané země dosažené v cizině a důchody nerezidentů dosažené v naší zemi (resp. **co naši vydělají v zahraničí – co cizinci vydělají u nás**)

Hrubý domácí produkt a ekonomický blahobyt

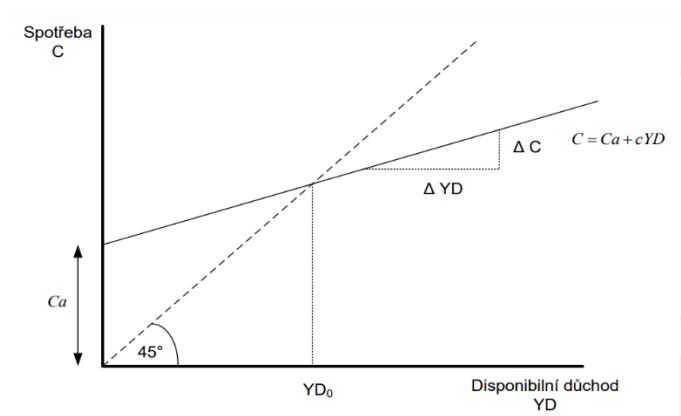
- není pravda, že pokud roste HDP, zároveň roste i ekonomický blahobyt
- **ekonomický blahobyt je ovlivněn i jinými faktory než pouhým množstvím produkce**
- k čistému ekonomickému blahobytu se připočítává:
 - **hodnota volného času**

- **hodnota práce doma**
 - **šedá ekonomika**
 - **černá ekonomika**
- **odečítá se:**
 - **škody na životním prostředí**

2. Rovnovážný produkt ve dvousektorové ekonomice

Krátkodobá spotřební funkce

- předpokladem je, že **spotřeba závisí pouze na disponibilním důchodu domácností**
- spotřeba s růstem důchodu roste
- $C = Ca + cYD$

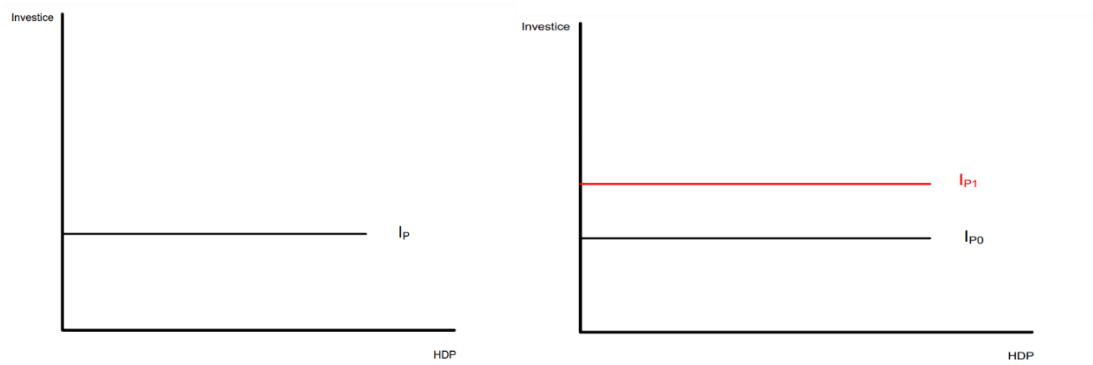

- pokud mám $C > YD$, spotřebu musím zaplatit z úspor
 - pokud mám $C < YD$, pouze část jde na spotřebu a část na úspory
 - $APC \rightarrow$ průměrný sklon ke spotřebě
 - $APC = \frac{C}{YD}$
 - větší APC budou mít ti chudší, protože nemají co spořit
-
- $1 = c + s$
 - $YD = C + S$

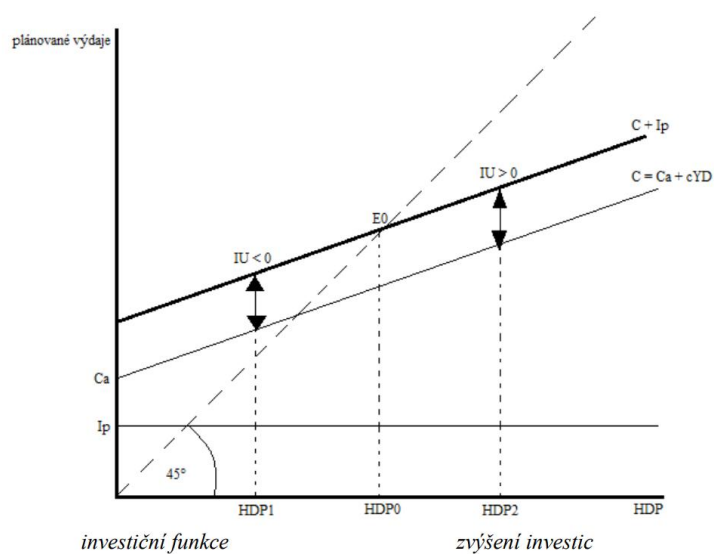
Investice – plánované a neplánované

- **Plánované investice (I_p)**
 - **fixní investice** (budovy, stroje, zařízení...)
 - jsou také **autonomní**
 - závisí na úrokové míře, očekávání investorů a změně daňového zatížení
 - zvýšení investic:
 - pokles úrokové míry
 - pozitivní očekávání
 - snížení daňového očekávání
- **Neplánované investice (I_u)**
 - **neplánovaný růst nebo pokles zásob**
 - můžou být kladné (když rostou zásoby), záporné (když klesají zásoby) nebo nulové (když se zásoby nemění)

- **skutečné investice = plánované investice + neplánované investice**

Model produkt – výdaje (model 45°)

- rovnovážný produkt je takový produkt, kde jsou **neplánované investice nulové** a kde se **plánované výdaje rovnají skutečně vytvořené produkci**
- **$HDP = C + Ip$**
- $Iu = 0$ (neplánované investice jsou nulové)
- $HDP = C + I$
- $HDP = C + S$
- $C + I = C + S$
- $I = S$ (úspory se rovnají plánovaným investicím)
- $C + Ip \rightarrow$ přímka plánovaných výdajů
- $E0 \rightarrow$ rovnovážný produkt
- když je $HDP >$ plánované výdaje, tak firmám neplánovaně vzniknou zásoby, které chtějí snížit omezením výroby
- když je $HDP <$ plánované výdaje, tak je poptáváno více, než je vyrobeno a tu poptávku pokryjí ze zásob

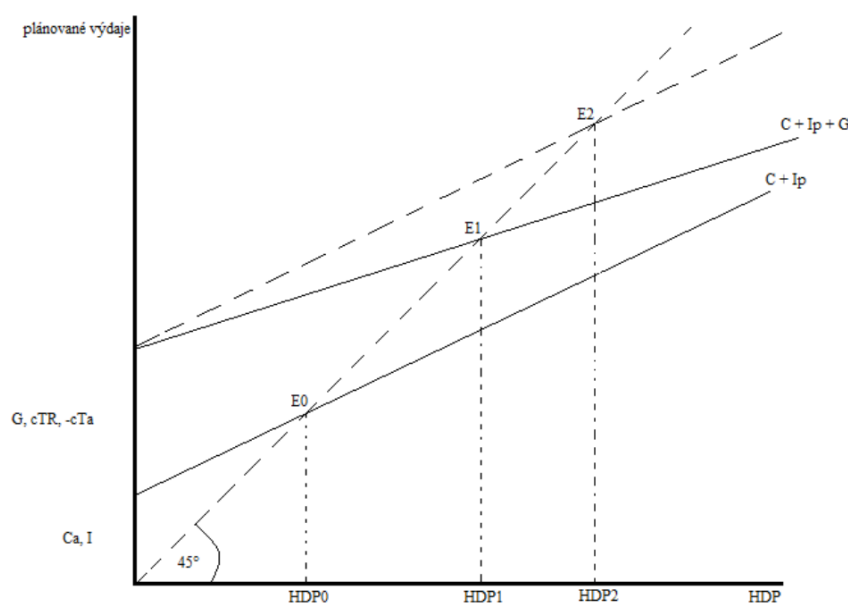
Multiplikační efekt ve dvousektorové ekonomice

- $HDP = YD$ (toto platí **pouze ve dvousektorové ekonomice**, protože zde neuvažujeme vládu)
- $HDP = Ca + c * HDP + Ip$
- $HDP - c * HDP = Ca + Ip$
- $HDP * (1 - c) = Ca + Ip$
- $HDP = \frac{1}{1-c} * (Ca + Ip)$
- $\frac{1}{1-c} \rightarrow$ jednoduchý výdajový multiplikátor dvousektorové ekonomiky

3. Rovnovážný produkt ve tří- a čtyř – sektorové ekonomice

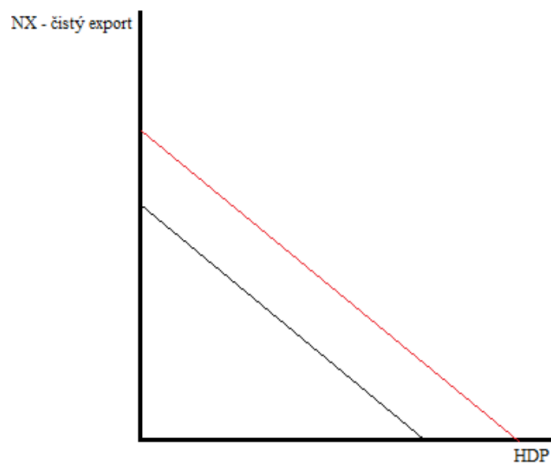
Vláda, disponibilní důchod a rovnovážný produkt ve třísektorové ekonomice v modelu produkt-výdaje (model 45°)

- 3 sektorová ekonomika = **domácnosti, firmy, vláda**
- vláda ovlivňuje disponibilní důchod, protože vybírá daně, poskytuje transfery a provádí vládní nákupy (G)
- tím zvyšuje nebo zmenšuje disponibilní důchod domácností
- $YD = HDP - Ta - t * HDP + TR$
- $C = Ca + c * YD$
- $C = Ca + c * (HDP - Ta - t * HDP + TR)$
- $HDP = C + Ip + G$
- $HDP = Ca + c * (HDP - Ta - t * HDP + TR) + Ip + G$

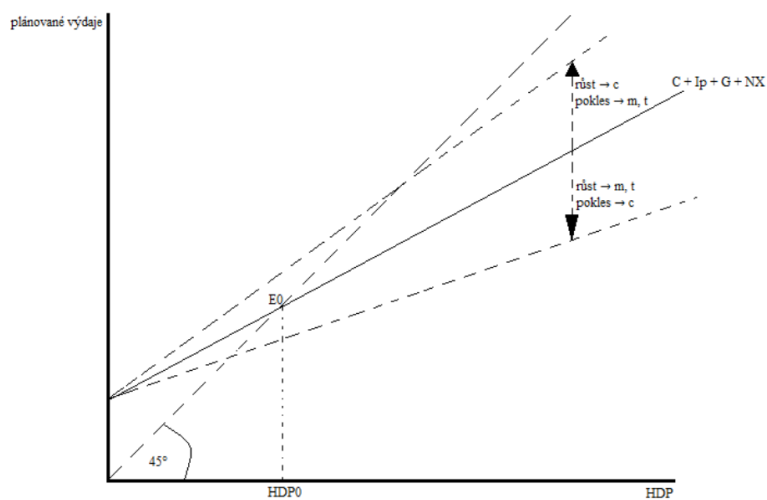
Čistý export a jeho dopad na rovnovážný produkt v modelu produkt-výdaje (model 45°)

- 4 sektorová ekonomika = **domácnosti, firmy, vlády, zahraničí**
- čistý export = export – import
- $NX = Xa - Ma - m * HDP$
- $HDP = C + Ip + G + NX$
- $HDP = Ca + c * (HDP - Ta - t * HDP + TR) + Ip + G + (Xa - Ma - m * HDP)$
- čím větší je HDP, tím více dovážíme
- kdyby rostlo HDP v zahraničí, tak se křivka posune také nahoru
- kdyby rostlo naše HDP, tak dojde pouze k posunu po křivce

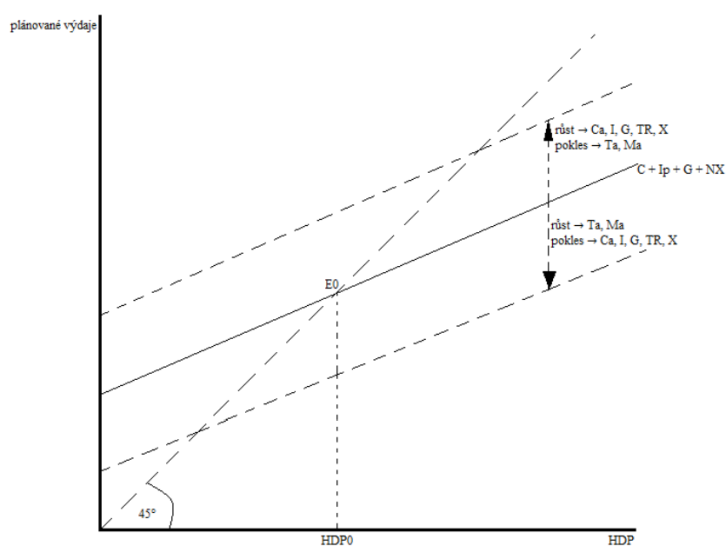

Multiplikační efekt ve tří- a čtyř- sektorové ekonomice

Změna rovnovážného produktu – změny sklonu křivky plánovaných výdajů

Změna rovnovážného produktu – změny polohy křivky plánovaných výdajů

- $\frac{1}{1-c*(1-t)}$ → multiplikátor třísektorové ekonomiky
- $HDP = \frac{1}{1-c*(1-t)} * (Ca + Ip + G + cTR - cTa)$
- $\frac{1}{1-c*(1-t)+m}$ → multiplikátor čtyřsektorové ekonomiky
- $HDP = \frac{1}{1-c*(1-t)+m} * (Ca + Ip + G + cTR - cTa + Xa - Ma)$
- pokud multiplikátor vzroste, tak sklon bude větší a rovnovážný produkt vzroste
- multiplikátor roste, když roste c, nebo když klesá t nebo m
- multiplikátor klesá, když klesá c, nebo když roste t nebo m
- pokud multiplikátor klesá, tak sklon bude menší a rovnovážný produkt klesne
- když vzroste Ta nebo Ma, tak se křivka posune dolů
- když vzroste Ca, I, G, TR nebo Xa, tak se křivka posune nahoru
- když klesne Ta nebo Ma, tak se křivka posune nahoru
- když klesne Ca, I, G, TR nebo Xa, tak se křivka posune dolů

4. Peníze a poptávka po penězích

Historie peněz

- **Barterova směna peněz**
 - **zboží za zboží**, služba za službu
 - nevýhodou byly vysoké transakční náklady
- **Komoditní peníze**
 - nejdříve např. **mušle, kožešiny, olej**, dobytek, obilí, plátno
 - nevýhodou byla dělitelnost těchto komodit, proto se později dostaly **do popředí drahé kovy** (např. stříbro...), u kterých ta dělitelnost byla lehčí
- **Papírové peníze**
 - **zpočátku** byly **stoprocentně kryty zlatem**
 - krytí zlatem se postupně snižovalo, až bylo nakonec zrušeno úplně
- **Peníze s nuceným oběhem**
 - **zákonné platidlo**
 - říká se, že jsou přijímány, protože my si je od někoho vezmeme s vědomím, že si je zase vezme někdo od nás
 - **největší část tvoří depozitní peníze**, což jsou vlastně čísla na našich účtech

Funkce peněz

- **Prostředek směny**
 - **provádíme transakce**
 - umožňuje oddělení aktu prodeje od aktu nákupu
- **Zúčtovací jednotka**
 - v penězích **vyjadřujeme hodnotu** (minulou, současnou a budoucí) toho zboží či služby
- **Uchovatel hodnoty**
 - **část bohatství mohou ekonomické subjekty držet v penězích**
 - když nebudeme uvažovat vysokou míru inflace, tak je ta držba peněz bezriziková

Motivy držby peněz

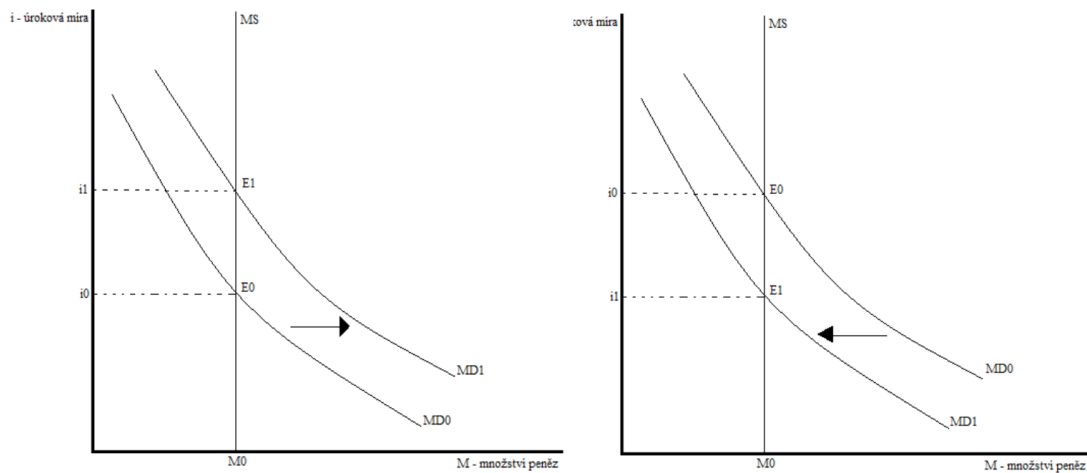
- ekonomické subjekty drží bohatství buď v penězích, nebo v něčem jiném (**obligace**)
- rozdíl je v míře výnosu
- ekonomické subjekty chtějí držet peníze, protože preferují likviditu
- **Transakční motiv**
 - ekonomické subjekty poptávají a drží peníze **z důvodu provádění běžných transakcí**
 - **z důvodu časového nesouladu mezi příjmy a výdaji** (např. výplatu dostanu 1x měsíčně, ale výdaje mám i v průběhu měsíce)
 - **čím vyšší důchod, tím vyšší poptávka po penězích**
- **Opatrnostní motiv**

- ekonomické subjekty chtějí držet peníze **z důvodu neočekávaných výdajů**
- podle Keynesa **závisí na velikosti důchodu** (HDP)
- **Spekulační motiv**
 - **závisí na úrokové míře**
 - peníze jsou **uchovatelem hodnoty**, ekonomické subjekty zvažují také riziko, ne jen výnos
 - když vezmu peníze, tak jsou bezrizikové, kdežto u obligací je to riziko, že cena obligace bude kolísat větší

Cena peněz – nominální a reálná úroková míra

- vztah mezi mírou výnosu a cenou obligace
- Keynes řekl, že máme 2 úrokové míry
- **Nominální (normální) úroková míra**
 - ekonomické subjekty si myslí, že by **na tom trhu měla být (mají očekávání)**
 - vyjadřuje procentní přírůstek z uložené částky
- **Reálná (skutečná) úroková míra**
 - dochází ke **srovnání skutečné a normální úrokové míry**
 - vyjadřuje procentní změnu kupní síly
 - říká nám, o kolik procent zboží si můžeme koupit více
- **při nízké úrokové míře bude preferovaná držba peněz**
 - předpokládáme, že reálná úroková míra je menší než nominální
 - ekonomické subjekty budou očekávat, že v budoucnu ta reálná poroste, aby se vyrovnala nominální
 - když poroste, tak ceny obligací začnou klesat a ten, kdo v tu dobu drží obligaci, utrpí kapitálovou ztrátu
- **při vysoké úrokové míře bude preferovaná držba obligací**
 - předpokládáme, že reálná úroková míra je větší než nominální
 - ekonomické subjekty budou očekávat, že v budoucnu ta skutečná klesne, aby se vyrovnala té normální
 - když klesne, tak ceny obligací začnou růst a ten, kdo v tu dobu nedrží obligaci, utrpí kapitálovou ztrátu

Změny poptávky po penězích

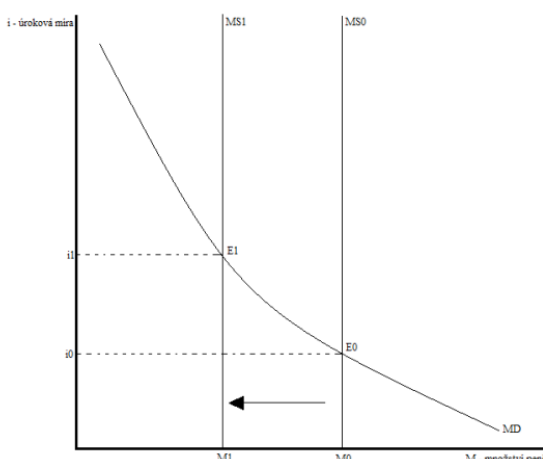
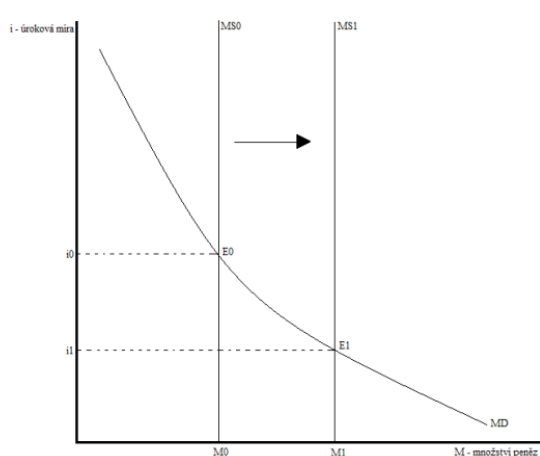
- u Keynesa je poptávka po penězích citlivá na úrokovou míru (změna úrokové míry vyvolá posun po křivce)
- s růstem úrokové míry klesá poptávané množství po penězích
- s poklesem úrokové míry roste poptávané množství po penězích
- jestliže se mění cokoliv jiného než úroková míra, posouvá se celá křivka (mění se poptávka)
- když roste důchod, tak se křivka posune nahoru doprava (poptávka po penězích a úroková míra rostou)
- když klesá důchod, tak se křivka posune dolů doleva (poptávka po penězích a úroková míra klesají)
- když roste cenová hladina, tak se křivka posune doprava
- když klesá cenová hladina, tak se křivka posune doleva
- když roste míra inflace, tak se křivka posune dolů doleva
- když klesá míra inflace, tak se křivka posune nahoru doprava

5. Nabídka peněz a peněžní trh

Peněžní agregáty

- **Úzký peněžní agregát (M1)**
 - **oběživo**, bankovky, mince, **běžné vklady** (vklady naviděnou)
- **Střední peněžní agregát (M2)**
 - obsahuje M1 + **termínované vklady**
- **Široký peněžní agregát (M3)**
 - obsahuje M2 + **cenné papíry** finančního trhu se splatností do 2 let, **repo operace**
- **repo operace jsou nástroj měnové politiky**, forma operací na volném trhu, CB jimi stahuje a dodává likviditu od KB, ovlivňuje tak úrokové sazby v ekonomice
- měnová báze je to, co má CB pod kontrolou a skládá se to z oběživa a rezerv
- **Zvýšení peněžní zásoby**
 - nákup vládních cenných papírů (případně vlastních CP) centrální bankou (bezhotovostně)
 - poskytnutí úvěru komerční bance centrální bankou (připsáním rezerv)
 - snížení sazby povinných minimálních rezerv
 - nákup vládních cenných papírů centrální bankou za hotovost
- **Snížení peněžní zásoby**
 - prodej vládních cenných papírů (případně vlastních CP) centrální bankou (bezhotovostně)
 - splacení úvěru centrální bance ze strany komerční banky
 - zvýšení sazby povinných minimálních rezerv
 - prodej vládních cenných papírů centrální bankou za hotovost

Změny nabídky peněz

- **Růst nabídky peněz**
 - CB zvýší peněžní zásobu, křivka se posune doprava a vznikne nová rovnováha, což vede k poklesu úrokové míry (v důsledku větší nabídky nad poptávkou)

- CB sníží výši povinných rezerv
- CB provede monetární expanzi, sníží úrokovou míru (diskontní sazbu) nebo nakoupí vládní cenné papíry
- **Pokles nabídky peněz**
 - CB sníží peněžní zásobu, křivka se posune doleva a vznikne nová rovnováha, což vede k růstu úrokové míry (v důsledku větší poptávky nad nabídkou)
 - CB zvýší výši povinných rezerv
 - CB provede monetární restrikcí, zvýší úrokovou míru nebo prodá státní cenné papíry

Bilance centrální a komerční banky

- **Účetní bilance CB**
 - **aktiva:**
 - **vládní cenné papíry**
 - **úvěry komerčním bankám** nebo úvěry vládám, mezinárodní organizaci, jiné centrální bance...
 - devizové rezervy země
 - **pasiva:**
 - **hotovost v oběhu**
 - **rezervy komerčních bank**
 - ostatní – vedení účtu vlády nebo ostatních orgánů státní správy
- **Účetní bilance KB**
 - **aktiva:**
 - **rezervy u CB (PMR)**
 - **úvěry, které poskytuje klientům**
 - cenné papíry
 - **pasiva:**
 - **depozita (vklady klientů)**
 - úvěry u CB

Multiplikace deposit

- $\Delta D = \frac{1}{PMR} * R \rightarrow$ jednoduchý depozitní multiplikátor

CB		KB1		KB2	
CP +100	rezervy +100	CP -100 rezervy +100 rezervy -100 úvěr +100	depozita +100	rezervy +10 úvěr +90	depozita +100
KB3		KB4		ΣKB	
rezervy +9 (10%) úvěr +81	depozita +90	rezervy +8,1 úvěr 72,9	depozita +81	rezervy +100 (10%) úvěr +900	depozita +100

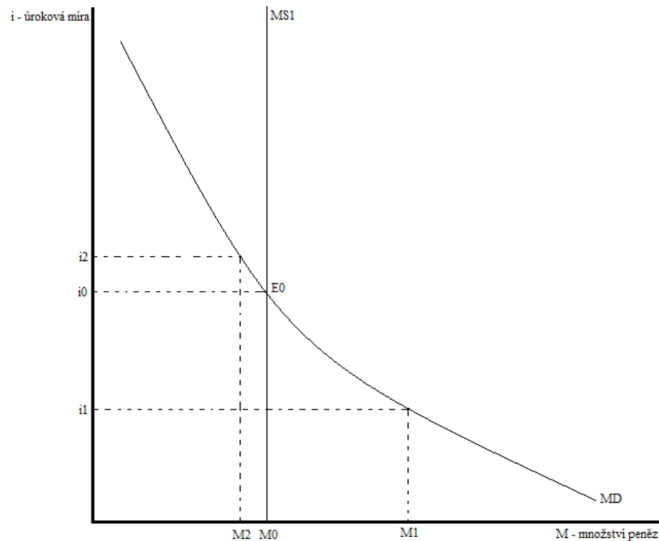
- **CB nakoupí cenný papír od KB za 100,- Kč bezhotovostně.** Banky budou chtít držet přesně povinné minimální rezervy (10%), tzn., že nepředpokládáme, že by chtěli držet dobrovolné rezervy a budou tedy pouze běžné vklady (ne termínované)
 - CB vytvoří rezervy. KB1 poskytne úvěr (100), který si v plné výši někdo vezme a zaplatí to někomu, kdo má účet u KB2
 - Někdo další si vezme úvěr (90) a uloží ho u KB3. Až to skončí, tak se to sečte
 - **CB tím, že nakoupila 100 CP, tak mohla vytvořit 1 000 nových depozit (za daných předpokladů)**
- **D = M1 → o kolik se změnila depozita, o tolik se změnila peněžní zásoba**

Tvorba peněz v moderních ekonomikách

- CB ovlivňuje nabídku peněz **pomocí měnové politiky**
 - **repo sazby**
 - **povinné minimální rezervy**
 - operace na volném trhu
- **Komerční banky vytvářejí peníze poskytováním úvěrů**

Rovnováha na trhu peněz

- **když na trhu peněz vznikne nerovnováha, tak dochází téměř k okamžitému odstranění, protože trh peněz je flexibilní**
- **$MS = MD$**
- **$MD = k * Y - h * i$**
- k → citlivost poptávky po penězích vzhledem k produktu
- h → citlivost poptávky po penězích vzhledem k úrokové míře
 - velikost h je velice diskutabilní, což ovlivňuje sklon křivky poptávky

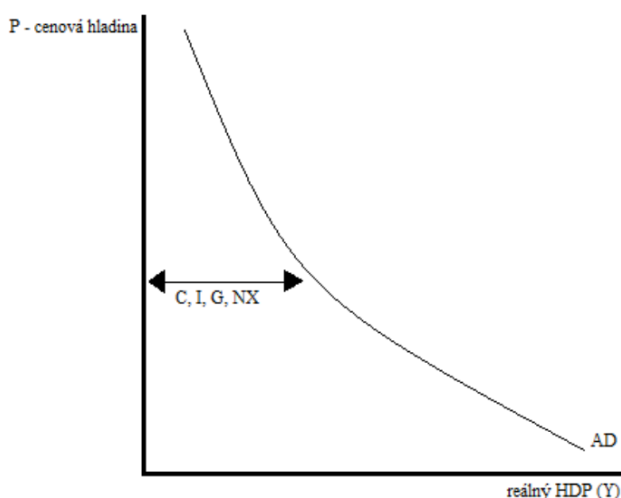

- Když je úroková míra menší než ta rovnovážná, nabídka peněz je stále stejná, poptávka po penězích vzroste ($D > S$)
- lidé drží tolik peněz, jaká je nabídka, ale chtěli by držet více
- musí ty peníze někde získat, takže prodají ostatní aktiva (obligace)
- klesá cena obligací, roste úroková míra, po křivce poptávky se posuneme do bodu $M0$ a jsme opět v rovnováze a část
- poptávky klesá (spekulační část)
- poptávka vyjadřuje, kolik subjekty chtějí držet peněz, což ale není to samé, jako kolik ve skutečnosti drží (drží peněz
- tolik, jaká je nabídka)
- když je úroková míra větší než ta rovnovážná, tak nabídka peněz je větší než poptávka po penězích (mezi $M2$ a $M0$)
- ekonomické subjekty drží více peněz, než ve skutečnosti chtějí (chtějí tolik, kolik je poptávka)
- tím pádem začnou nakupovat obligace, čímž vzroste cena obligací a tím klesne úroková míra

6. Agregátní poptávka a agregátní nabídka

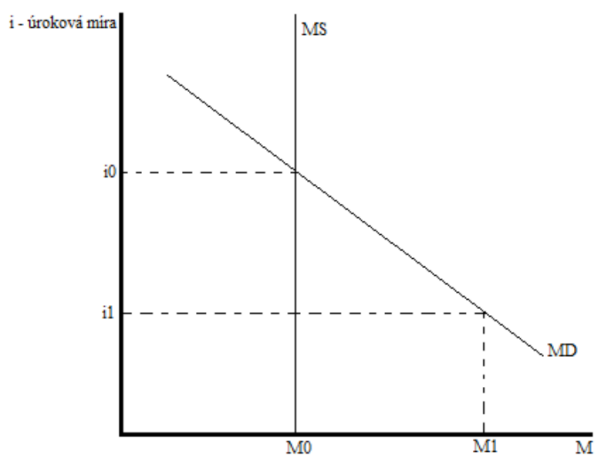
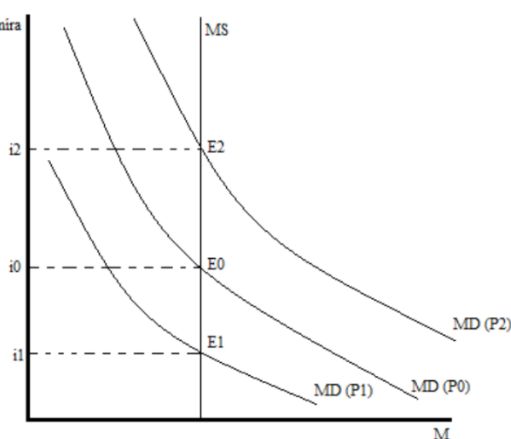
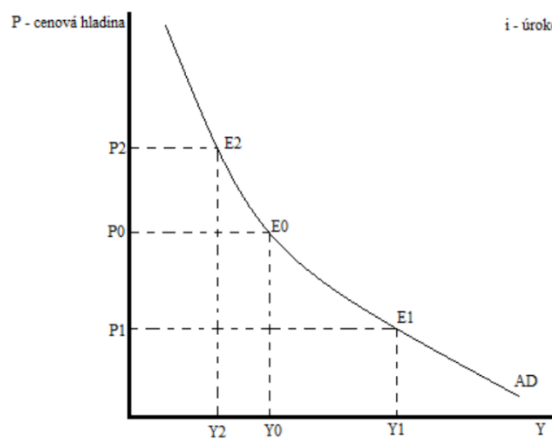
Agregátní poptávka – definice, odvození tvaru křivky agregátní poptávky a posuny křivky agregátní poptávky

- vyjadřuje různá množství statků a služeb (reálného produktu), která chtějí spotřebitelé, firmy, vláda a zahraniční zákazníci koupit při různých cenových hladinách
- $AD = C + I + G + NX$
- cenová hladina (P) se může měnit, není fixní

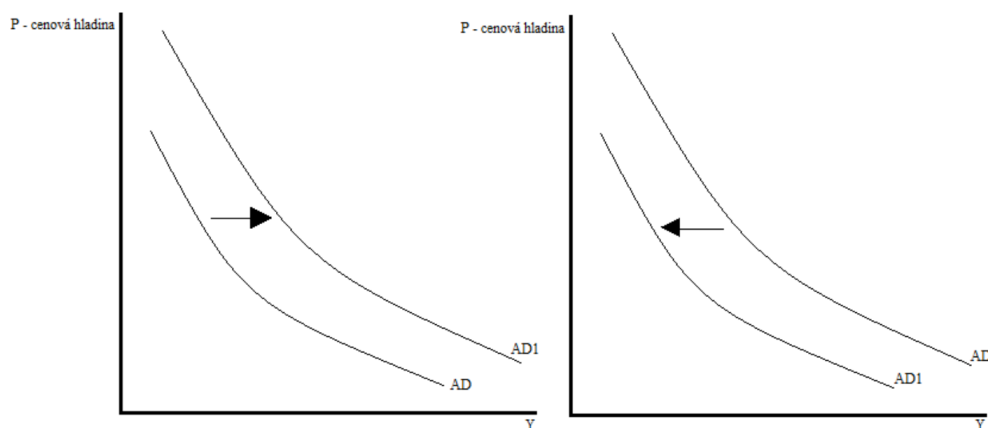
- odvození tvaru křivky nám vysvětlují **3 efekty**
- **Efekt úrokové míry**
 - přes trh peněz
 - **změna cenové hladiny (P) vede k posunu po křivce**
 - **růst cenové hladiny** vede k růstu poptávky po penězích a k prodeji obligací, tudíž ceny obligací začnou klesat, což povede k růstu úrokové míry, poklesu investic a spotřeby (případně i vládních nákupů), takže klesne AD (poptávané zboží) a **dojde k posunu po křivce směrem nahoru**
 - **pokles cenové hladiny** vede k poklesu poptávky po penězích a k nákupu obligací, tudíž ceny obligací začnou růst, což povede k poklesu úrokové míry, růstu investic a spotřeby, takže se zvýší AD (poptávané množství) a **dojde k posunu po křivce směrem dolů**
- **Efekt bohatství**
 - **efekt reálných peněžních zůstatků**, které nám říkají, **kolik si za ten důchod můžeme koupit**
 - když klesne cenová hladina, tak při stejné výši nominálních zůstatků porostou reálné peněžní zůstatky (tzn. že za stejné peníze si koupím víc věcí)
- **Zahraniční efekt**

- **když klesne domácí cenová hladina**, tak se domácí zboží stává relativně levnějším, takže omezíme import a zahraniční zákazníci zvýší poptávku po našem zboží, takže **vzroste export (AD roste)**
- **když vzroste domácí cenová hladina**, tak se domácí zboží stává relativně dražším, takže zvýšíme import a zahraniční zákazníci sníží poptávky po našem zboží, takže **klesne export (AD klesá)**
- **změna C, I, G, NX vede k posunu křivky**

- když CB zvýší peněžní zásobu, tak klesne úroková míra a vzroste spotřeba popř. investice
- když mají spotřebitelé pozitivní očekávání ohledně budoucnosti, tak se nebojí utrácet a začnou zvyšovat potřebu
- zvýšení peněžní zásoby vede k poklesu úrokové míry a to vede ke zvýšení investic
- pozitivní očekávání investorů ohledně budoucnosti vede ke zvýšení investic

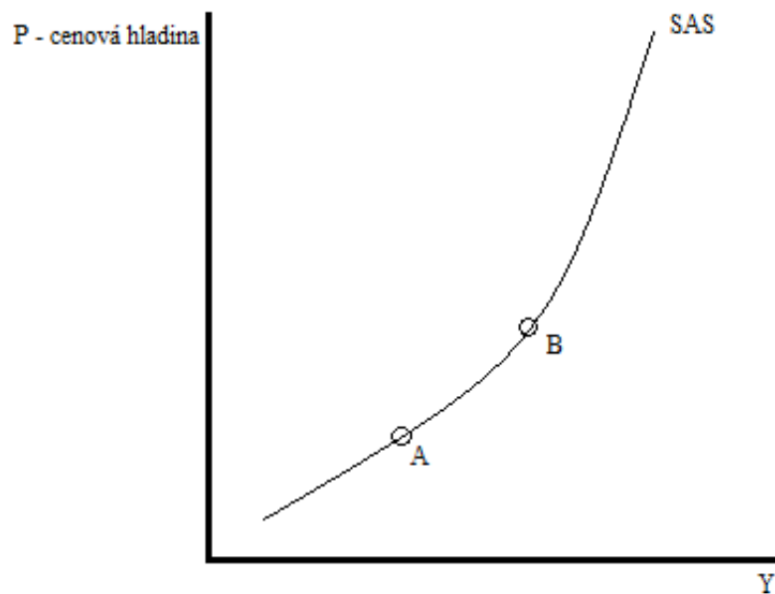
Změny polohy AD

- když **C, I, G, NX** roste, tak se křivka **AD** ->
- když **C, I, G, NX** klesá, tak se křivka **AD** <-
- **pokles daní** vede ke zvýšení C, resp. ke **zvýšení AD**
- když se **vláda rozhodne utrácet** tak se vládní výdaje/nákupy (G) zvyšují, což způsobí, že se křivka **AD** **posune doprava**
- když **rostou ceny v zahraničí**, tak je naše zboží levnější, takže roste export, což způsobí, že se křivka **AD** **posune doprava**
- když se **znehodnotí domácí měna**, tak roste export, **posun doprava**

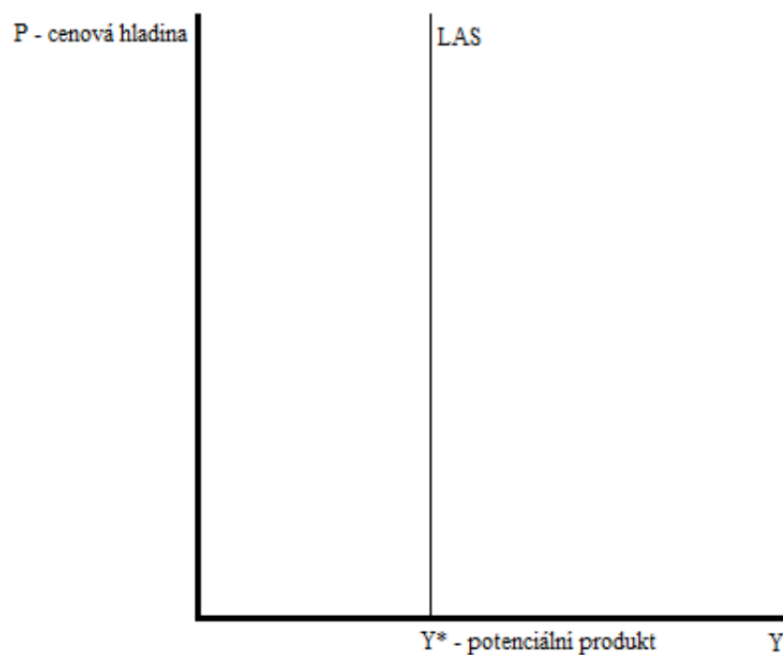
Agregátní nabídka v krátkém období – definice, odvození tvaru křivky krátkodobé agregátní nabídky, posuny krátkodobé agregátní nabídky

- **všechny statky a služby, které jsou nabízeny při různých cenových hladinách**
- aby mohli nabízet, tak to musí nejdříve vyrobit, tzn., že musí najmout výrobní vstupy (**klíčová je práce**)
- **jde přes trh práce**
- **když vzroste cenová hladina**, tak máme větší produkt, a abychom mohli mít větší produkt, tak se **musíme podívat na trh práce**
- domácnosti nabízejí práci a firmy práci poptávají
- to, kolik práce budou domácnosti nabízet, **závisí na reálné mzdě**
- to, kolik práce budou firmy poptávat, **závisí také na reálné mzdě**
- čím nižší je reálná mzda, tím více zaměstnanců budou firmy poptávat
- když roste cenová hladina (P), tak by chtěli více vyrábět, takže musí najmout více pracovníků

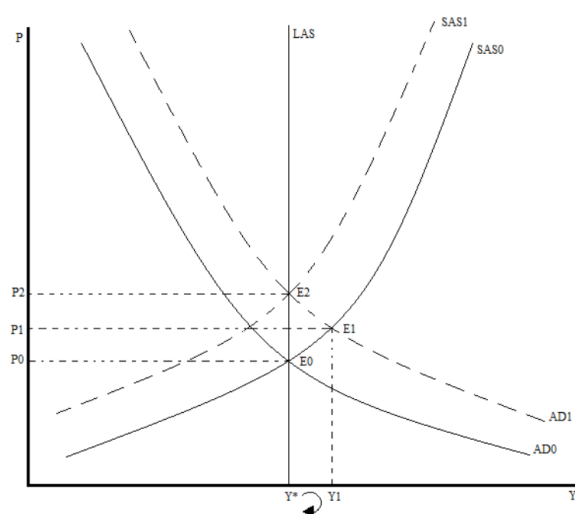
Agregátní nabídky v dlouhém období

- dlouhodobá agregátní nabídka (LAS) **je vertikální**
- **potenciální produkt** (Y^*) vyjadřuje dlouhodobě **udržitelné maximum při plném využití všech zdrojů** (při plné zaměstnanosti a při plném využití kapitálu)
- **krátkodobě můžeme být pod potenciálem, nebo i nad ním**
- dlouhé období je dostatečně dlouhé na to, aby se veškeré ceny včetně ceny práce (mzda) mohly přizpůsobit

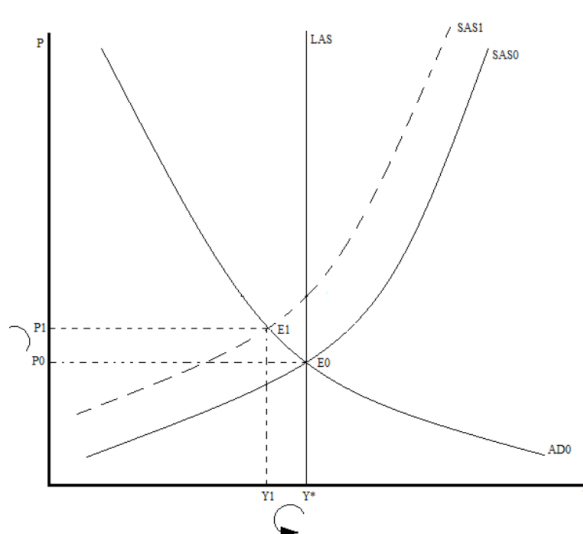

Krátkodobá a dlouhodobá rovnováha v modelu agregátní poptávky a nabídky

Růst agregátní poptávky

Pokles krátkodobé agregátní nabídky

- vyjdeme z bodu E0
 - **když roste AD** (např. z důvodu zvýšení vládních nákupů...), tak se křivka **AD posune doprava** a v krátkém období se nacházíme v bodu E1
 - tím pádem dojde ke **zvýšení reálného produktu, zvýšení zaměstnanosti** (pokles nezaměstnanosti) a **vzrůstu cenové hladiny**
 - **bod E1 je bod krátkodobé rovnováhy**, dlouhodobě **neudržitelný**, neboť zaměstnancům sice **rostou nominální mzdy**, **ale koupí si za ně méně**, tedy klesá reálná mzda = **peněžní iluze**
 - domácnosti pochopí, že jim ta reálná mzda nevzrostla, a dalším obdobím **požadují nárůst nominálních mezd**, takže se **křivka SAS posune nahoru (firmám rostou náklady)** a dostaneme se do **bodu E2**, což je **nový bod dlouhodobé rovnováhy**
 - důsledkem je, že se produkt nezměnil, tím pádem se nezměnila ani zaměstnanost, ale nastal růst cenové hladiny
 - **produkt se může pod vlivem peněžní iluze krátkodobě vychýlit, ale dlouhodobě se vždy vrací na svůj potenciální produkt**
-
- vyjdeme z bodu E0
 - **klesne SAS, směrem nahoru, kvůli vzrůstu nákladů** (např. růst cen ropy na světových trzích...) a dostaneme se tak do **bodu E1**
 - krátkým dopadem je **pokles produktu, růst nezaměstnanosti a růst cenové hladiny**
 - v bodě E1 se **nacházíme pod potenciálem** a máme nezaměstnané, kteří po nějaké době budou ochotni pracovat za nižší mzdu, takže v průměru **začnou klesat mzdy v ekonomice**, tím pádem firmy nebudou muset tolik platit za suroviny, takže **ceny surovin začnou klesat a firmy nebudou muset platit takový nájem**, což povede k **poklesu**

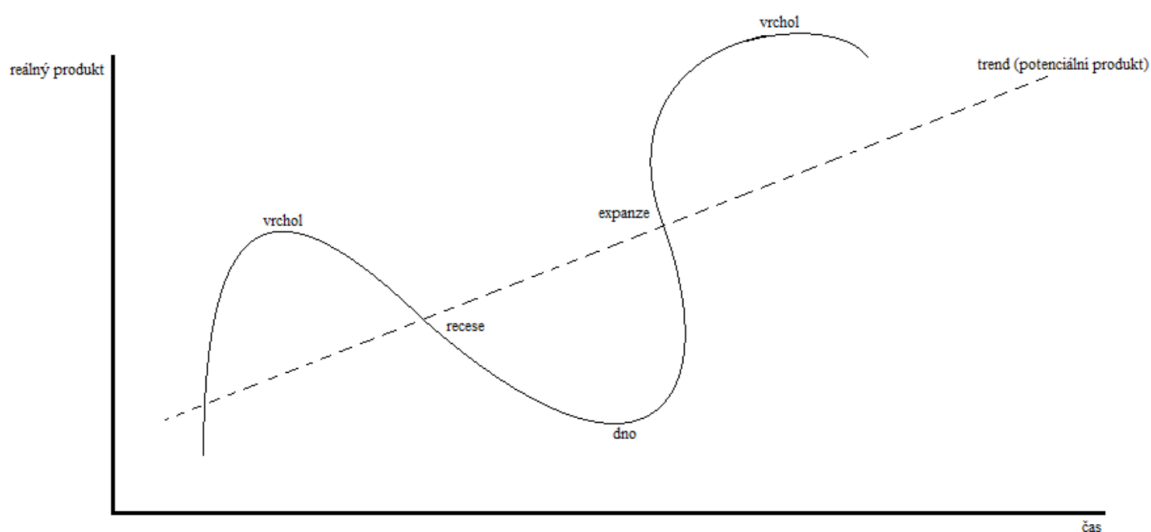
nákladů firem, což se projeví tak, že křivka **SAS bude tlačena zpátky** a my se **vrátíme do bodu E0**

- říká se tomu **samoregulační mechanismus ekonomiky** (nefiguruje tu žádný vnější zásah)
- ten návrat může trvat dlouho a může být spojen se značnými náklady (růst počtu nezaměstnaných, pokles spotřeby, což má **negativní dopad na ekonomiku z pohledu vlády...**)
- proto **vlády udělají v bodě E1 expanzi**, tzn. že zvýší vládní nákupy a ta ekonomika se posune do potenciálu, což je **rychlejší**, než kdyby to nechala na ten samoregulační mechanismus

7. Ekonomický cyklus

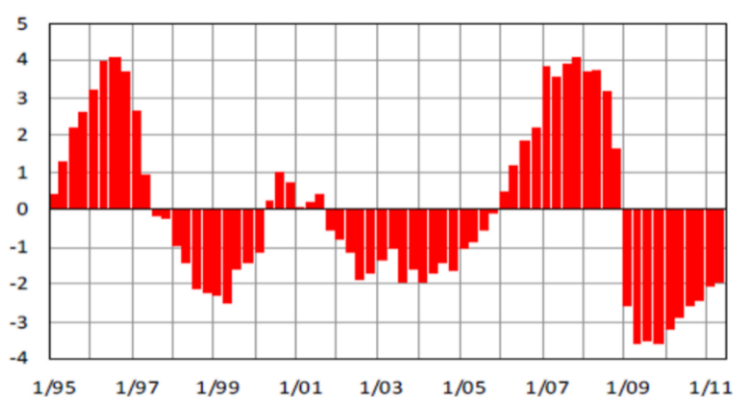
Fáze ekonomického cyklu

- **ekonomický cyklus představuje kolísání reálného HDP kolem potenciálního produktu**
- očekáváme, že potenciální produkt roste v čase a reálný produkt kolísá nad nebo pod ten potenciální
- obsahuje 2 fáze, které jsou od sebe odděleny vrcholem a dnem
- **Expanze**
 - **poptávka po produkci firem roste**
 - **firmy nabírají nové zaměstnance**, kteří tím pádem mají **vyšší příjmy**, takže začnou **více utrácet**, tím pádem **vzroste poptávka po produkci** jiných firem, které pak **investují** (reálné investice) a dochází k **prohlubování expanze**
 - **reálný produkt roste nad potenciální produkt**, **klesá nezaměstnanost**, ale zase **nevíme, co se stane s cenovou hladinou**
- **Vrchol**
 - HDP na maximu, inflační tlaky
- **Recese**
 - **klesá poptávka** po produkci firem
 - firmám se **začínají hromadit zásoby**, takže musí **omezit investice**
 - **klesá zaměstnanost**
 - **propuštění lidé mají menší příjem**, takže **méně utrácují**, což se promítne do poptávky jiných firem a tak se ta **recese stále prohlubuje**
 - ekonomika je v recesi, pokud **alespoň 2 čtvrtletí za sebou** produkt klesá
 - když je **dlouhotrvající**, tak se tomu říká **deprese**
- **Dno**
 - nejnižší bod HDP, stabilizace

Mezera produktu

- Mezera produktu (potenciál = 0) a sloupce ukazují, **jak se ten skutečný produkt odchyluje od toho potenciálního**
- je to vyjádřeno v procentních bodech
- když je nad potencionálním produktem – kladná mezera produktu
- když je pod – záporná mezera produktu
- sleduje to ČNB proto, **jestli tam jsou inflační tlaky nebo ne**
- když ta **mezera produktu bude kladná**, tak ty **tlaky jsou větší a míra inflace bude vysoká**
- když **produkt neroste ani neklesá**, tak ta **ekonomika/produkt stagnuje**
- $\frac{Y-Y^*}{Y^*} * 100 \rightarrow$ produkční mezera

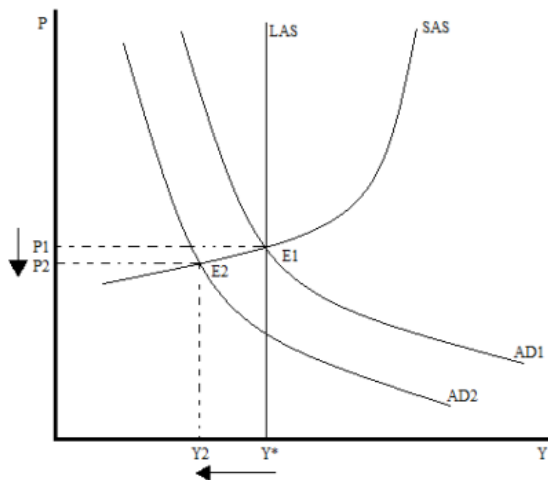

Příčiny ekonomického cyklu

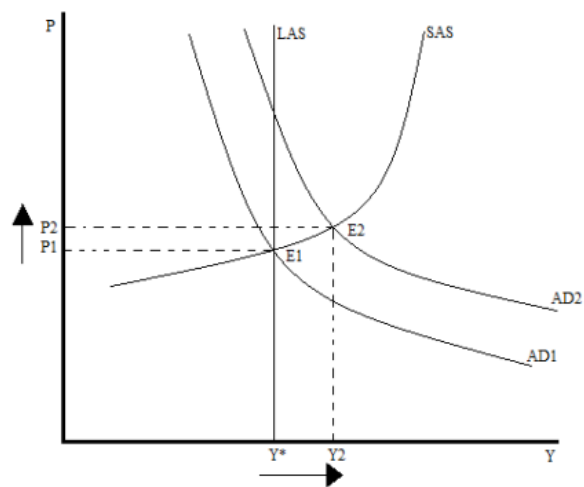
- **Poptávkové šoky**
 - ze strany agregátní poptávky, $AD = C + I + G + NX$
 - **pozitivní poptávkové šoky**
 - způsobují **expanzi**
 - **křivka AD se posouvá doprava, poptávka roste**, zvýší se peněžní zásoba, tím pádem i spotřeba
 - **produkt roste nad potenciál, je vyšší zaměstnanost a roste cenová hladina**
 - **negativní poptávkové šoky**
 - způsobují **recesi**
 - **křivka AD se posouvá doleva, poptávka klesá**
 - klesá peněžní zásoba (monetární příčina), tím pádem i spotřeba
 - **produkt klesá pod potenciál, je nižší zaměstnanost a klesá cenová hladina**
- **Nabídkové šoky**
 - ze strany agregátní nabídky, AS
 - **pozitivní nabídkové šoky**
 - způsobují **expanzi**
 - **křivka se posouvá dolů nebo doprava**

- **křivka AS se posouvá dolů** (pokles cen vstupů, pokles nominálních mezd, pokles cen ropy, posílení domácí měny)
- **produkt je nad potenciálem, klesá nezaměstnanost a klesá cenová hladina**
- **negativní nabídkové šoky**
 - způsobují **recesi**
 - **křivka AS se posouvá nahoru** (růst cen vstupů, růst nominálních mezd, růst cen ropy, oslabení domácí měny)
 - **produkt je pod potenciálem, roste nezaměstnanost a roste cenová hladina**

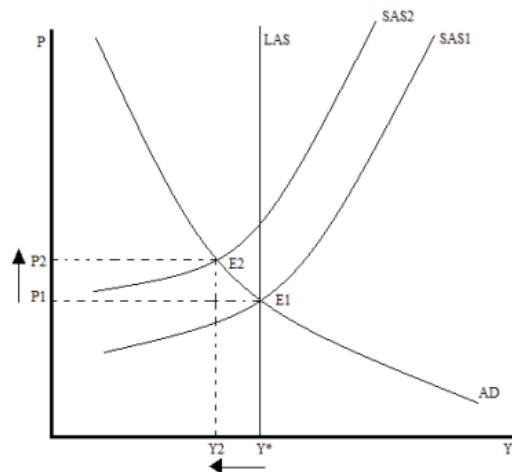
Poptávkové šoky – recese

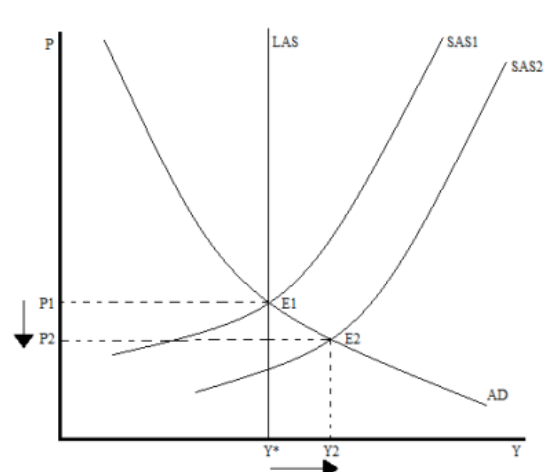
Poptávkové šoky - expanze

Nabídkové šoky – recese

Nabídkové šoky - expanze

Ekonomický cyklus v modelu agregátní poptávky a nabídky

- **Recesní fáze**
 - rovnováha pod Y^* => nezaměstnanost
- **Inflační fáze**
 - rovnováha nad Y^* => inflace

Politický ekonomický cyklus

- jedna z dalších věcí, která ovlivňuje kolísání ekonomika
- ekonomika podle teorie politického hospodářského cyklu **kolísá v závislosti na volbách**
- každá vláda se chce udržet u moci, a proto před volbami provádí líbivou politiku
- tzn. že **zvyšuje své výdaje (expanzivní politika)**, tím **roste reálný produkt** a **klesá nezaměstnanost**
- touto politikou vláda **získává popularitu u voličů**
- nadměrná expanze však vyvolá inflační tlaky
- proto vlády **po volbách omezí své výdaje (restriktivní politika)**
- tím sice začne klesat mírně inflace, ale zároveň **dojde i k poklesu produkce a nárůstu nezaměstnanosti**
- střídání expanzivní a restriktivní vládní politiky tak vede k fluktuacím ekonomiky neboli k hospodářským cyklům

8. Ekonomický růst

Potenciální produkt

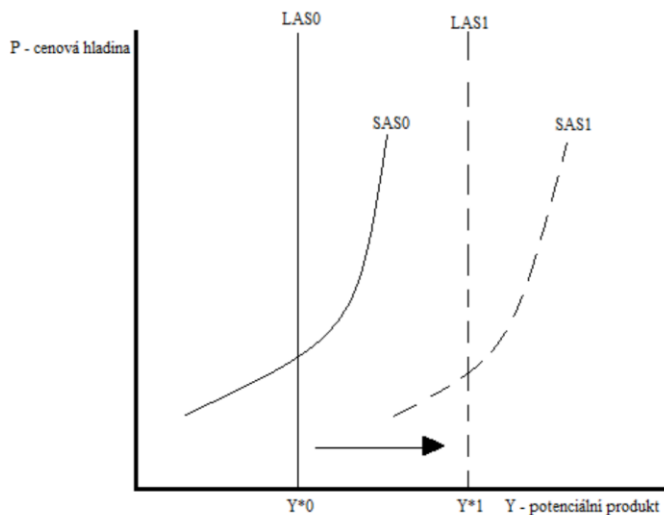
- ekonomický růst ovlivňují stejné faktory, které ovlivňují růst potenciálního produktu
- **plné využití všech zdrojů, max. produkční kapacita**

Zdroje ekonomického růstu

- zdroje ekonomického růstu (potenciálního produktu)
- **Práce**
 - **množství pracovníků**, jen ekonomicky aktivní
 - odpracované hodiny
- **Fyzický kapitál**
 - **stroje, budovy, infrastruktury**
 - zásoba zvyšování investicemi
 - opotřebovává se (odpisy)
- **Přírodní zdroje**
 - obnovitelné – **dřevo, suroviny**
 - neobnovitelné – **ropa – vyčerpání může zastavit ekonomický růst, ale snížení zásob, zvyšuje jejich cenu**
- **Produktivita výrobních faktorů**
 - zbytková veličina, **těžko měřitelná**
 - lidský kapitál – **vzdělávání, zkušenosti**
 - technologický pokrok – **výrobní postup, poznatky, myšlenky**, zvyšuje produkci i beze změny počtu výrobních faktorů
- **souhrnná produktivita VF je pro nás klíčová** (ve vyspělých zemích)

Ekonomický růst v modelu agregátní poptávky a nabídky

- ekonomický růst představuje růst potenciálního produktu = **posun dlouhodobé křivky LAS doprava**
- reálné změny jsou spojeny se změnami produkční kapacity země, a proto se **pod jejich vlivem posouvá krátkodobá křivka agregátní nabídky spolu s dlouhodobou křivkou agregátní nabídky**

Ekonomický růst na obyvatele

- pokud ztotožníme tempo růstu obyvatelstva s tempem růstu pracovní síly, můžeme zapsat tuhle rovnici
- $y^* - L = w * (k - L) + \Psi$
- **výpočet tempa ekonomického růstu reálného HDP na obyvatele**
- $gHDP_{obyv.} = gHDP - gO$
 - $gHDP_o$ – tempo reálného produktu na 1 obyvatele
 - $gHDP$ – tempo růstu reálného HDP v %
 - gO – tempo růstu obyvatelstva v %

Extenzivní a intenzivní ekonomický růst

- **Extenzivní růst**
 - v zemích **s rozvíjející se ekonomikou**
 - je **tažen počtem** výrobních faktorů
- **Intenzivní růst**
 - **ve vyspělých státech**
 - je **tažen produktivitou** výrobních faktorů

Rozšiřování a prohlubování kapitálu

- **prohlubování kapitálu** je, když **kapitál roste rychleji než pracovní síla** (kapitálová vybavenost práce se zvyšuje)
- **rozšiřování kapitálu** je, když **kapitál roste stejným tempem jako pracovní síla** (kapitálová vybavenost práce se nemění)

Rovnice růstového účetnictví

- základní rovnice růstového účetnictví (**jak roste potenciální produkt vlivem jednotlivých faktorů**)
- **pracuje s konstantními výnosy z rozsahu**
- $y^* = \Psi + w * k + (1 - w) * L$
 - $y^* \rightarrow$ tempo růstu potenciálního produktu
 - $\Psi \rightarrow$ produktivita (technologický pokrok)
 - $w \rightarrow$ podíl kapitálu na produktu (váha kapitálu v produktu)
 - $k \rightarrow$ tempo růstu kapitálu
 - $L \rightarrow$ tempo růstu pracovní síly
- **výpočet „ekonomického růstu“**, tj. růstu skutečného reálného HDP
- $gHDP = \frac{HDP_t - HDP_{t-1}}{HDP_{t-1}} * 100$
 - $gHDP$ – tempo růstu skutečného reálného HDP
 - HDP_t – velikost skutečného reálného HDP ve sledovaném roce
 - HDP_{t-1} – v předcházejícím roce

9. Trh práce a nezaměstnanost

Definice nezaměstnaného

- nezaměstnaný je ten, který je **starší 15 let, není zaměstnán ani sebezaměstnán, aktivně hledá práci** (např. je evidován na úřadu práce, hledá práci pomocí inzerátů apod.), je schopen do té práce **nastoupit do určité doby (zpravidla do 14 dnů)**

Míra nezaměstnanosti a podíl nezaměstnaných osob

- míra nezaměstnanosti je **procento nezaměstnaných z ekonomicky aktivního obyvatelstva**
- $$u = \frac{U}{L + U} * 100$$
 - U → nezaměstnaní
 - L → zaměstnaní
- **Podíl nezaměstnaných** na dané věkové kategorii
 - nezaměstnaní registrovaní na úřadě práce / celkové populace
 - **% nezaměstnaných z celkového počtu obyvatelstva**

Typy nezaměstnanosti

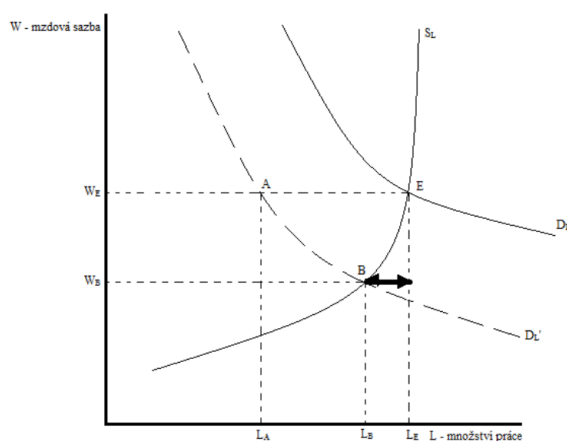
- **Frikční (vyhledávací) nezaměstnanost**
 - je **krátkodobá (3 měsíce)**
 - **existuje vždy**
 - když dám výpověď a hledám hned nové místo
 - např. studenti když skončí studium a hledají své první místo
 - otázkou je, jak je vysoká popř. jak dlouho bude trvat
 - aby se snížila frikční nezaměstnanost, tak by vláda měla snížit podpory v nezaměstnanosti nebo zlepšit fungování úřadů práce a informovanost na trhu práce
- **Strukturální nezaměstnanost**
 - **vzniká z důvodu nesouladu mezi poptávkou a nabídkou, trvá déle než frikční**
 - **profesní**
 - jedno **odvětví propouští** a další **odvětví nabírá**, ale **s jinou kvalifikací**
 - **místní**
 - jeden okres má vysokou míru nezaměstnanosti, jiný okres má nízkou míru nezaměstnanosti, ale nevyrovná se to z důvodu **špatné dopravní obslužnosti**
 - aby se snížila strukturální nezaměstnanost, tak by mělo docházet k rekvalifikaci, ke zlepšení dopravní obslužnosti, lepší infrastruktury, investičním pobídkám
- **Cyklická nezaměstnanost**
 - **vzniká v recesi, delší než strukturální**, zasahuje celou ekonomiku
 - **nejdou volná pracovní místa**

- **souvisí s hospodářským cyklem** (při propadu ekonomiky do recese narůstá počet nezaměstnaných)
- aby se snížila cyklická nezaměstnanost, tak by se měla provést expanzivní politika a mělo by dojít k hospodářskému růstu
- Sezónní nezaměstnanost
 - **vlivem sezónních výkyvů**
 - např. **zemědělství, stavebnictví přes zimu**
 - aby se snížila sezónní nezaměstnanost, tak by se měla hledat alternativa v zemědělství, stavebnictví...

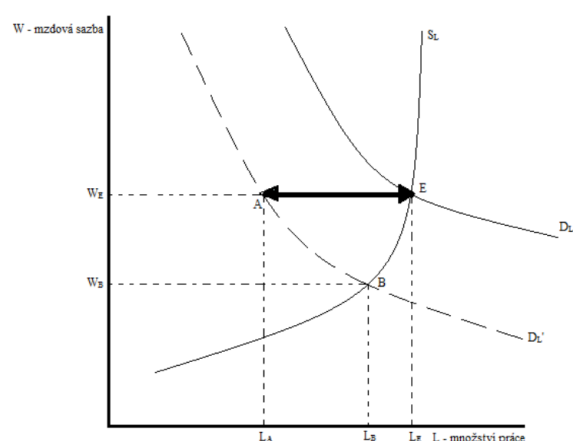
Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

- **Dobrovolná nezaměstnanost**
 - když lidé **při dané mzdové sazbě nechtějí pracovat**
 - když klesne poptávka po produkci firem (pokles $AD < -$)
 - pokud se ta mzda může pohybovat, tak ta nerovnováha bude odstraněna poklesem mzdové sazby
 - jak došlo k poklesu, tak se někteří rozhodli, že za tu mzdovou sazbu už pracovat nechtějí
- **Nedobrovolná nezaměstnanost**
 - když lidé **při dané mzdové sazbě chtějí pracovat, ale nemohou sehnat místo**
 - klesne poptávka a vznikne nerovnováha
 - pokud je W_E fixní (nemůže klesnout např. z důvodu kolektivních smluv, nebo proto, že firmy jednoduše snižovat mzdy nechtějí), tak v úseku A až E vznikne nedobrovolná nezaměstnanost
 - **je způsobena minimální mzdou**

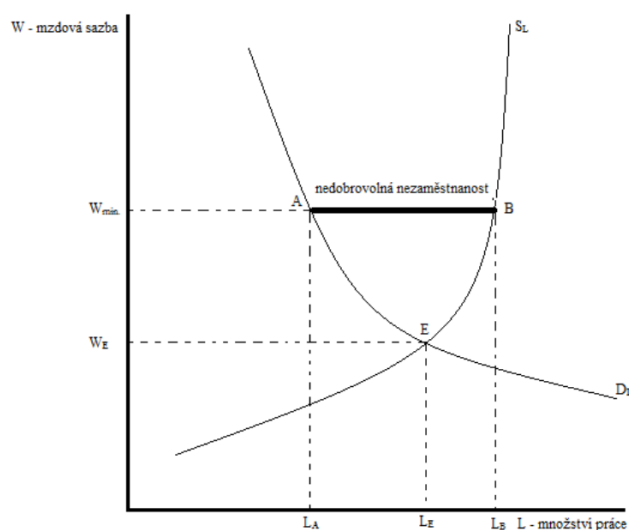
Dobrovolná nezaměstnanost

Nedobrovolná nezaměstnanost

Nezaměstnanost – minimální mzda

Okunův zákon

- pokud se skutečná míra nezaměstnanosti odchýlí od té přirozené o 1% bod, tak se skutečný produkt odchýlí od potenciálního o 2% body
- pokud je skutečná míra nezaměstnanosti nad přirozenou o 1, tak skutečný produkt je pod potenciálním o 2
- pokud je skutečná míra nezaměstnanosti pod přirozenou o 1, tak skutečný produkt je nad potenciálem o 2

Dlouhodobá nezaměstnanost

- dlouhodobá nezaměstnanost **trvá více než rok**
- dlouhodobá míra nezaměstnanosti = **podíl dlouhodobě nezaměstnaných ku celkovému počtu nezaměstnaných**

Politika zaměstnanosti

- **Pasivní politika**
 - **tlumení dopadů nezaměstnanosti**
 - např. **podpory v nezaměstnanosti, dávky**
- **Aktivní politika**
 - opatření k **předcházení nezaměstnanosti** ke snižování nezaměstnanosti
 - je zaměřena na **vytváření nových pracovních míst** a na **zvýšení flexibility pracovní síly**
 - **rekvalifikace**, obecně prospěšná místa, **investiční pobídky**, akce typu „Šance pro mladé“ apod.

10. Inlace

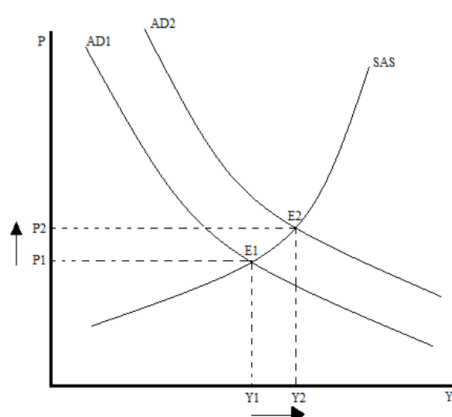
Cenové indexy a míra inflace

- **inlace je růst všeobecné cenové hladiny**
- neznamená to, že rostou ceny všech statků
- zmenšování kupní síly peněz, tzn., že rostou-li ceny, pak si za stejné množství peněz můžeme koupit méně statků
- **míra inflace**, nebo-li procentní změna za nějaké časové období je **počítána přes CPI**
- **index spotřebitelských cen (CPI)**
 - každý měsíc se zjistí **ceny určitého koše statků a služeb**
 - **statky a služby byly zařazeny do koše (CPI)** podle výdajů průměrné domácnosti v určitém (základním) roce
 - cenová hladina je průměrem úrovně cen spotřebních výdajů a služeb
 - **CPI → koš statků a služeb, ve kterém jsou reprezentanti** – zaměřený na spotřebitele
 - míra inflace (π): $\pi_{12/11} = \frac{CPI_{2012} - CPI_{2011}}{CPI_{2011}} * 100$
- **index cen výrobců (PPI)**
 - **PPI je koš zaměřený na výrobce**
 - těchto indexů je víc a ne jen jeden
 - např. index stavebních prací, index zemědělských výrobců, index průmyslových výrobců...
 - **fixní koše**
 - **složení koše je jiné než u CPI, výpočet stejný**
- **deflátor HDP**
 - trvá déle, než se to spočítá a bývá to upravováno, **počítá se až 90 dní po dokončení období**
 - **deflátor se může vyvíjet jinak**, než CPI (číslo může být jiné)
 - **zahrnuje všechny statky a služby** vyprodukované v dané ekonomice a pak se to přepočítává na
 - původní ceny
 - neexistuje žádný fixní koš
 - $\frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}} * 100$

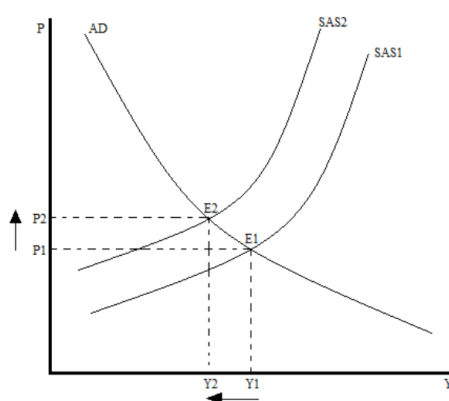
Typy inflace podle příčiny a její výše

- **Podle příčiny**
 - **Poptávková**
 - **ze strany AD** (pozitivní poptávkové šoky)
 - **AD se posune doprava**, růst, $AD = C + I + G + NX$
 - příčinou je zvýšení peněžní zásoby, růst vládních výdajů, růst investičních výdajů firem, růst spotřebních výdajů domácností, zvýšení českého exportu
 - **Nabídková (nákladová)**
 - **ze strany AS** (negativní nákladové šoky)
 - **AS se posune doleva/nahoru**, pokles
 - příčinou je např. růst cen ropy na světových trzích, růst cen nominálních mezd, znehodnocení měny, růst nákladů (spotřeba surovin, materiálu, energie, nájem, náklady na kapitál, mzdové náklady)
 - **je tlačena náklady**
 - **Setrvačná**
 - je **spojená s tzv. inflačním očekáváním**
 - zaměstnanci při kolektivním vyjednávání o mzdách očekávají určitou míru inflace a banky při stanovování výše úroků z úvěrů očekávají také určitou míru inflace
 - inflace má vnitřní mechanismus, který vede k tomu, že se bude **inflace zvyšovat a že ta očekávaná se změní ve skutečnou**
- **Podle závažnosti**
 - **Mírná**
 - **jednociferná (do 10%)**
 - lidé věří penězům a drží je
 - ekonomika běžně funguje
 - **Pádívá**
 - **dvojciferná až třiciferná**
 - držba peněz se stává nákladnou, ekonomické **subjekty radši drží obligace**
 - lidé přestávají věřit domácí měně a preferují cizí měny nebo jiné trvalejší hodnoty (peníze ukládají do zlata, nemovitostí, movitostí...)
 - **Hyperinflace**
 - **stovky až tisíce % ročně**
 - **penězům nikdo nevěří** a eliminuje se jejich držba
 - ceny se zvyšují natolik rychle, že peníze přestávají plnit svou funkci a lidé preferují naturální směnu (**návrat k Barterově směně**)

Poptávková inflace

Nabídková inflace

Negativní dopady inflace

- **inflace zhoršuje fungování cenového systému, vnáší nejistotu** do ekonomických rozhodování lidí
- **inflace způsobuje, že se ceny „nafukují“** a tím matou výrobce, spotřebitele i investory
- lidé na trzích ztrácejí správnou orientaci a dopouštějí se chyb, dále ztrácejí racionalitu a celkové fungování ekonomiky se zhoršuje
- **inflace postihuje lidi s důchody sociálního charakteru** (transferové platby, starobní podpora v nezaměstnanosti...)
- očekávaná vs. **neočekávaná inflace (větší dopady)**
- přerozdělování bohatství od věřitelů k dlužníkům – **u neočekávané inflace jsou na tom lépe dlužníci**
- ostatní náklady, které mohou být i při očekávané inflaci – např. menu cost (náklady jídelníčku) → **když očekávám, že porostou ceny, tak musím tisknout nové ceníky, zacvičit personál...**

Protiinflační politika

- **Odstranění očekávání**
 - **Inflační cílování**, setrvačná inflace, **ČNB má cíl 2%**
 - když je očekávání vysoké, tak CB na to musí zareagovat, takže to očekávání ovlivní inflačním cílem
- **Cenová a mzdová regulace**
 - vláda **zmrazí růst mezd a cen**, např. před Olympiádou
 - vláda může ovlivnit platy těch, kteří jsou placeni z veřejných nebo státního rozpočtu
- **Monetární restrikce**
 - **snížení peněžní zásoby**
 - CB zvyšují úrokové sazby, snižují peněžní zásoby, $AD <$
 - **pokles produkce, zaměstnanosti a cenové hladiny**
- **Fiskální restrikce**
 - **zvýšení daní, omezení výdajů**, AD

- **pokles AD, produkce, zaměstnanosti a cenové hladiny**

Desinflace a deflace

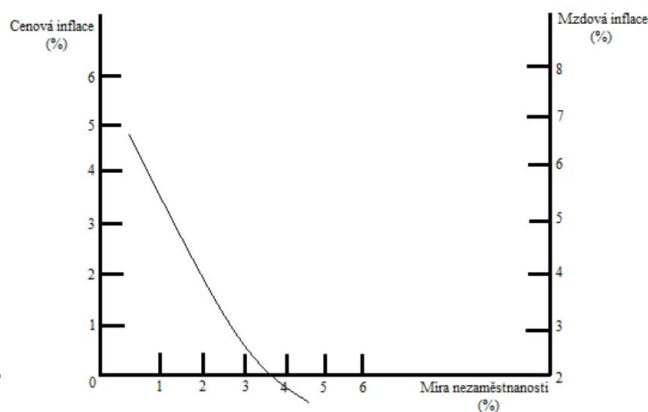
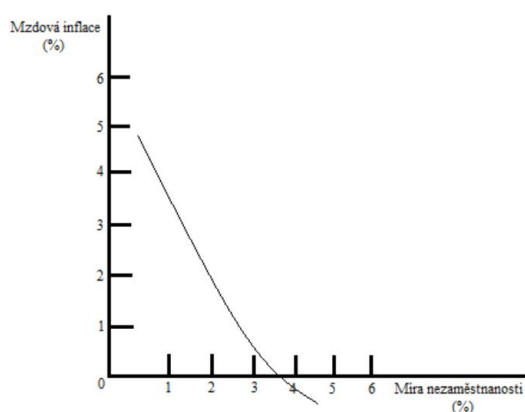
- **opak inflace, pokles cenové hladiny**, míry inflace
- pokles všeobecné cenové hladiny
- **desinflace je pokles míry inflace**, neboli **zpomalení růstu cenové hladiny**
- **deflace je pokles cenové hladiny** ($\pi < 0 \%$)
- **v žádném případě není lepší mít deflaci oproti inflaci**, protože náklady deflace jsou mnohem vyšší než náklady inflace a to proto, že když klesají ceny, tak spotřebitelé budou čekat, až poklesnou dál, tím pádem se zastaví spotřeba, následně i ekonomika a pak je problém se z té deflace dostat

11. Phillipsova křivka

spojení míry nezaměstnanosti s mírou inflace

Mzdová a cenová verze Phillipsovy křivky

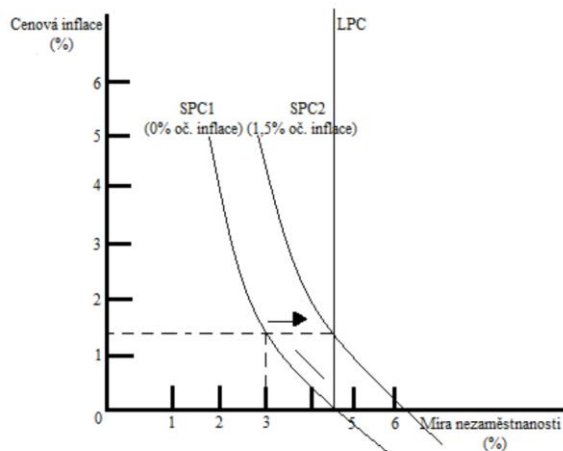
- **Mzdová verze**
 - **negativní vztah mezi mírou mzdové inflace** (procentní změna mezd) **a mírou nezaměstnanosti**
 - **při vysoké mzdové inflaci je nízká míra nezaměstnanosti**
 - expanze – nízká nezaměstnanost, firmy musí zvýšit mzdy pro nábor nových zaměstnanců
 - recese – vysoká nezaměstnanost, firmy mzdy zvyšovat nemusí, nezaměstnaní přijdou sami
 - **v krátkém období, když se snižuje míra nezaměstnanosti, tak se zvyšuje míra mzdové inflace** a naopak
 - **v dlouhém období roste pouze míra inflace**
- **Cenová verze**
 - **cenová inflace % = mzdová inflace % – růst produktivity práce %**
 - platí za předpokladu, že **mzdy tvoří hlavní část nákladů firem a firmy stanovují ceny**, jako přírůstek ke mzdám
 - vláda a CB si může vybrat → **buď bude nízká míra nezaměstnanosti, ale za cenu vysoké míry inflace**, nebo **bude nízká míra inflace, ale za cenu vysoké míry nezaměstnanosti**

Phillipsova křivka a vliv očekávání

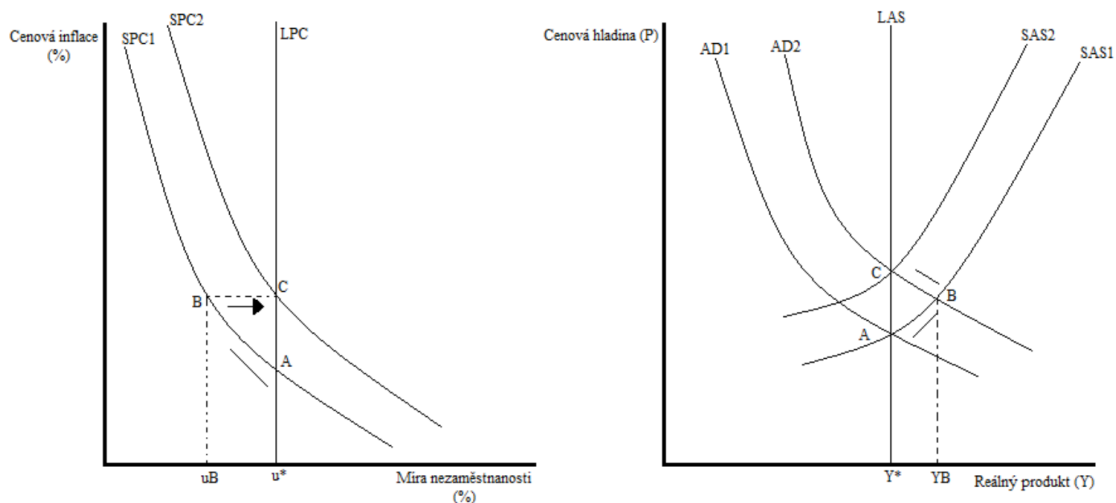
- vždy platí, že dlouhodobá Phillipsova křivka **LPC** je **vertikální** a **protíná křivku v přirozené míře nezaměstnanosti, u^***
- **u^* existuje, pokud je ekonomika na úrovni potenciálního produktu**
- krátkodobá Phillipsova křivka **SPC** → **očekávaná míra inflace je tam, kde protíná LPC**
- **při pohybu po SPC se mění skutečná inflace, nikoliv ta očekávaná**
- v bodě u^* je míra nezaměstnanosti $X\%$, míra inflace je 0%
- expanzivní politika způsobuje, že míra inflace akceleruje

- **NAIRU** → přirozená míra nezaměstnanosti = **míra nezaměstnanosti neakcelerující míru inflace (míra inflace je stabilní)**
- **akceleraci způsobují zásahy vlády a CB**

Phillipsova křivka a její spojitost s modelem agregátní poptávky a nabídky

- při racionálním očekávání subjekty berou v potaz všechny dostupné informace a nedělají systematické chyby, nepodlehnu peněžní iluzi, dochází k posunu po LPC ne SPC2 – nezaměstnanost by neklesla ani v krátkém období
- v realitě je to **kombinace racionálního a adaptivního očekávání**

- **vláda bude chtít snížit míru nezaměstnanosti pod její přirozenou míru**, proto např. **zvýší vládní nákupy** statků a služeb...
- **křivka AD se posune doprava**, čímž vzroste produkt a také cenová hladina a dostaneme se tak do bodu B
- **zvýšený produkt však musí někdo vyrobit**, firmy mírně zvýší nominální mzdu a pracovníci pod vlivem mylného očekávání začnou více pracovat
- **v krátkém období tak vzroste produkt a klesne míra nezaměstnanosti**

- v dlouhém období zaměstnanci zjistí, že se mýlili, a že vlivem růstu cenové hladiny jim reálné mzdy klesly, proto **budou požadovat nárůst nominálních mezd**
- to povede k **posunu krátkodobé křivky AS nahoru** a **produkt se vrátí zpět na potenciální úroveň** do bodu C, avšak **při vyšší cenové hladině**

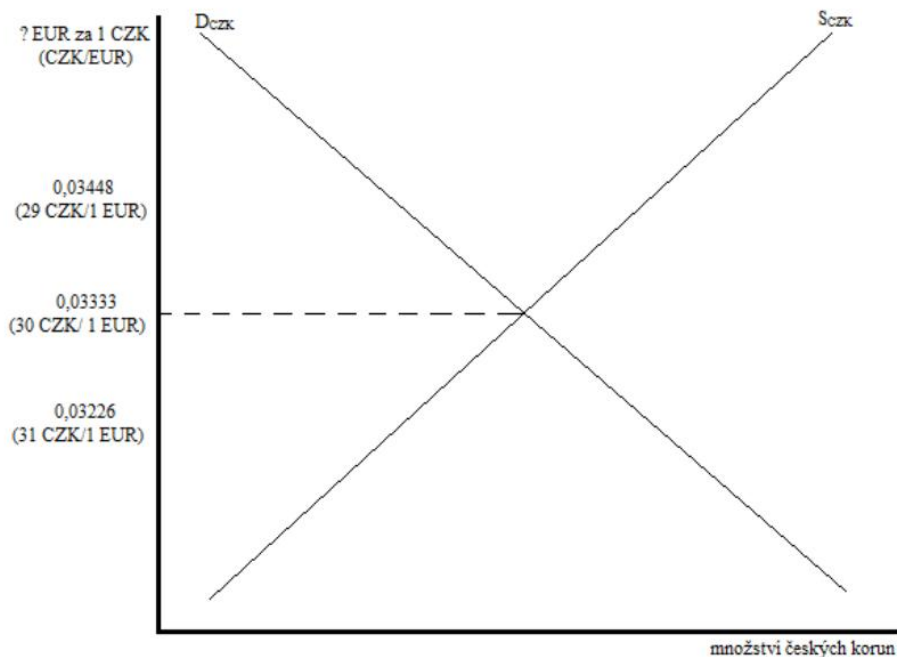
12. Měnový kurz

Nominální měnový kurz

- **cena jedné měny vyjádřena v měně jiné**
- nominální měnový kurz nám udává, v jakém poměru jsou měny dvou států směňovány
- **Přímý zápis**
 - vyjadřuje počet jednotek domácí měny za 1 jednotku měny cizí (kolik korun stojí jedno euro)
 - např. **27 CZK/ 1 EUR**
- **Nepřímý zápis**
 - vyjadřuje počet jednotek cizí měny za 1 jednotku měny domácí (kolik eur stojí jedna koruna)
 - např. **1 CZK/ $\frac{1}{27}$ EUR**

Měnový trh

- **na měnovém trhu se setkávají velké Komerční banky (KB), Česká národní banka (ČNB) a investoři**
- zde se měnový kurz určuje a neustále mění
- **poptávku po českých korunách D_{CZK} tvoří naši vývozci statků a služeb nebo zahraniční investoři nakupující česká aktiva**
- **nabídku po českých korunách S_{CZK} tvoří naši dovozci statků a služeb (nabízíme koruny a poptáváme eura) nebo čeští investoři nakupující zahraniční aktiva**

Znehodnocení a zhodnocení měny

- **Apreciace**
 - **zhodnocení/posílení měnového kurzu** na základě tržních sil (systém flexibilního kurzu)
 - např. z **1 EUR/ 30 CZK** → **1 EUR/ 29 CZK**
 - za předpokladu, že **vzroste poptávka po českém zboží**, resp. **vzroste český vývoz statků a služeb**, a proto **roste i poptávka po české koruně a koruna se tak stává dražší**
 - objevuje se **nedostatek českých korun**
- **Depreciace**
 - **znehodnocení/oslabení měnového kurzu** na základě tržních sil (systém flexibilního kurzu)
 - např. z **1 EUR/ 29 CZK** → **1 EUR/ 30 CZK**
 - za předpokladu, že **klesne poptávka po českém zboží**, resp. **klesne český vývoz statků a služeb**, a proto **klesne i poptávka po české koruně a koruna se tak stává levnější**
 - objevuje se **přebytek českých korun**
- **Revalvace**
 - **zhodnocení/posílení měnového kurzu na základě rozhodnutí centrální banky** (systém fixního kurzu)
- **Devalvace**
 - **znehodnocení/oslabení měnového kurzu na základě rozhodnutí centrální banky** (systém fixního kurzu)

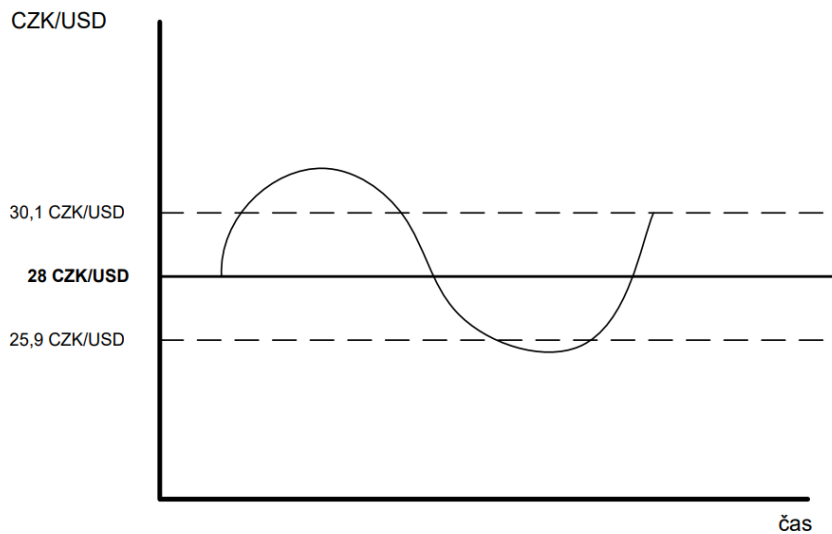
Měnová arbitráž

- měnová arbitráž je proces, při kterém dochází k tomu, že **kurz koruny bude stejný jak v Praze, tak všude jinde**
- díky tomu by v Praze vzrostla poptávka po eurech (roste nabídka korun) a koruna by se znehodnotila a v Londýně by vzrostla poptávka po korunách (roste nabídka eur) a koruna by začala zhodnocovat

Systémy měnového kurzu (včetně výhod a nevýhod systémů)

- **Fixní (pevný)**
 - **jeho hodnotu stanoví CB a přijímá opatření, aby ten kurz udržela**
 - CB stanoví hodnotu (centrální paritu) o které si myslí, že je dlouhodobě udržitelná z pohledu platební bilance země
 - pak se vymezí pásmo plus/mínus 7,5% a v tomto pásmu CB do ničeho nezasahuje
 - pokud ten kurz ale vybočí z toho pásma, tak musí CB zasáhnout
 - **výhodou pevného kurzu je, že země poskytuje jistotu zahraničním investorům a podporuje příliv zahraničních investic a země, které mají problém s vysokou inflací, se navážou na zemi, která má inflaci nízkou**

- **nevýhodou** tohoto kurzu je, že **CB nemůže provádět samostatnou měnovou politiku**
-
- **Flexibilní (volný; floating)**
 - **CB nezasahuje a nechá ten kurz na tržních silách** (poptávce a nabídky)
 - **řízený floating znamená, že CB dodržuje floating, ale vyhrazuje si právo** při velkých výkyvech **zasáhnout**
 - výhodou je, že **volný měnový kurz zabraňuje přenosu inflace** z jedné země do druhé, **CB může provádět měnovou politiku**, a že ta **měna není náchylná na spekulativní nátlaky**
 - **nevýhodou** je **nutnost správně načasovaných intervencí**

13. Teorie měnového kurzu

Parita kupní síly

- Parita kupní síly (**PPP**)
- **parita = rovnost**
- vysvětluje **chování kurzu v dlouhém období** a je spojena s pohybem měn, které jsou spojeny s pohybem zboží
- **vychází ze zákona jediné ceny**, tzn., že statek by měl stát všude stejně, což však v realitě většinou vůbec neplatí
- **Absolutní verze**
 - porovnává **agregátní cenové hladiny ve dvou zemích**
 - dostáváme konkrétní hodnotu kurzu
 - $E_{CZK/SKK} = \frac{P_{\check{R}}}{P_{SR}}$
 - hodnota kurzu = **cenová hladina domácí země / cenová hladina zahraniční země**
 - **vnitřní kupní síla** měny znamená, že si **koupím za koruny v ČR daný koš zboží**
 - **vnější kupní síla** měny znamená, že si po přepočtu podle kurzu **koupím v jiné zemi opět daný koš zboží**
 - **vnitřní = vnější** (když kurz odpovídá paritě), v obou zemích si mohu koupit stejně
- **Relativní verze**
 - říká nám, **jak se kurz bude vyvíjet, pokud se budou měnit míry inflace**
 - $\Delta E_{CZK/SKK} = \pi_{\check{R}} - \pi_{SR}$
 - jestliže **míra inflace roste v ČR více než v zahraničí**, tak **česká koruna bude znehodnocovat**
 - jestliže **míra inflace roste v ČR méně než v zahraničí**, tak **česká koruna bude zhodnocovat**

Zákon jediné ceny

- **statek by měl stát všude stejně**, což však v realitě většinou vůbec neplatí

Koeficient ERDI

- **Exchange Rate Deviation Index**
- ERDI nám říká, **jak se skutečný kurz odchyluje od parity**
- $ERDI = \frac{E_t}{E_{ppp}}$
- **pokud je ERDI roven 1**, tak se **skutečný kurz rovná paritě**
- **pokud je větší než 1**, tak **daná měna je vůči paritě podhodnocena**, za danou částku si **koupím více doma než v zahraničí**
- **pokud je menší než 1**, tak **daná měna je vůči paritě nadhodnocena**, za danou částku si **koupím více v zahraničí než doma**

Parita úrokových sazeb

- Parita úrokových sazeb (**PPI**)
 - ovlivňuje **chování kurzu v krátkém období** a je spojena s pohybem měn, které jsou spojeny s pohybem kapitálu
 - jak investoři přesouvají kapitál, aby vydělali někde jinde
 - akce se však **liší pouze v míře výnosnosti**, protože **riziko a likviditu nebereme v úvahu**
 - zvýšení domácí úrokové míry → zvýšení investic v ČR → zhodnocení domácí měny
 - snížení domácí úrokové míry → snížení investic v ČR → znehodnocení domácí měny
 - zvýšení zahraniční úrokové míry → znehodnocení domácí měny
 - snížení zahraniční úrokové míry → zhodnocení domácí měny
-
- **1mil Kč uložím do banky v ČR, 3% roční úroková sazba, nebo do Polské banky, 6% roční úroková sazby**
 - momentální převod kurzu **7CZK/PLN**, očekávaný kurz **7,5CZK/PLN** -> **v Polsku mi to vydělá víc**
 - $1030000 < 1135713$
 - **nestačí jen srovnat úrokové míry, ale i současný a budoucí kurz**
 - **všimne si více investorů, CZK oslabuje dokud < nebude =**

14. Platební bilance

Vymezení platební bilance

- je **systematický zápis veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty sledované země** za určité časové období
- neobsahuje pouze reálné transakce (přesuny zboží a služeb), ale také transakce finanční (přesuny kapitálu ze země do země)
- **v ČR ji sestavuje ČNB** podle metodiky mezinárodního měnového fondu (MMF)
- platební bilance v souhrnu vždy vyjde vyrovnaně, každá transakce je zachycena dvakrát, jako kreditní a jako debetní položka, $k+d=0$

Struktura platební bilance

- **Běžný účet (BÚ)**
 - **balance zboží** (obchodní bilance – **export a import**)
 - balance služeb (neviditelná složka)
 - **balance prvotních důchodů (mzdy, sociální dávky, dividendy, renty)**
 - **balance druhotných důchodů** (běžné **transfery** mezi rezidenty a nerezidenty)
- **Kapitálový účet (KÚ)**
 - **zahrnuje kapitálové transakce**
 - např. příjmy ze strukturálních fondů EU, **emisní povolenky, výdaje**
- **Finanční účet (FÚ)**
 - **přímé zahraniční investice**
 - **kapitálová účast (min. 10%)** rezidenta jedné ekonomiky na základním kapitálu firmy, co je rezidentem jiné
 - $i_D - i_F$ (úr. míra) \rightarrow **úrokový diferenciál**, ovlivňuje přímé zahraniční investice do ČR
 - **když mám deficit a pokud je úrokový diferenciál kladný, dochází k přílivu kapitálu a investic**, ale pokud je záporný, dochází k odlivu kapitálu a investic
 - **portfoliové investice**
 - **kapitálové účasti (nižší než 10%)**, které nesplňují podmínku pro zařazení do přímých investic
 - např. **nákup dluhopisů a akcií s cílem realizovat středně dobý výnos**, nákup a prodej podnikových a vládních obligací
 - **ostatní investice (pohyb bankovních depozit, přijaté a poskytnuté bankovní vklady a úvěry)**
- **Čisté chyby a opomenutí (Saldo chyb)**
 - **čerpá se z odhadů**
 - nákupy v zahraničí (potraviny)
- **BÚ + KÚ + Saldo chyb = FÚ**

Automatické vyrovnávací mechanismy

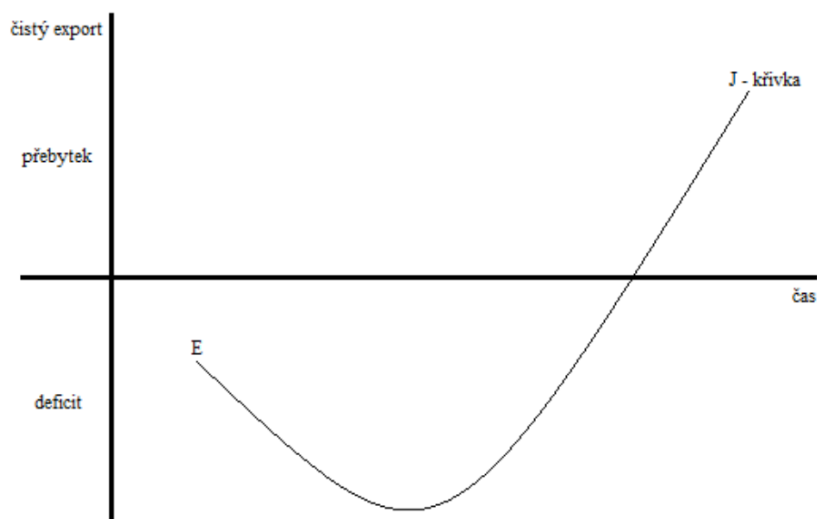
- působí směrem k vyrovnání
- **v dlouhém období jsou devizové rezervy stabilní**
- **Měnový mechanismus**
 - **přebytek, $X > M$** , roste poptávka po **domácí měně**, ta **začne zhodnocovat**, což vede ke **snížení čistého exportu** domácí země, **klesá X , stoupá M**
 - **nedostatek, $X < M$** , nabízíme **domácí měnu**, ale na trhu jí je moc, **oslabuje**, dokud se nevzroste **NX**
- **Důchodový mechanismus**
 - **růst HDP zvyšuje import** ($m \cdot HDP$) a klesá čistý export
 - **pokles HDP snižuje import**, čistý export se začne zvyšovat
- **Cenový mechanismus**
 - **při $NX > 0$ zahraničí poptává domácí zboží**, to se nestihá vyrábět, **stoupá jeho cena**, stává se dražším, **X klesá a klesá i NX**
 - **pokud $NX < 0$ domácí zboží nikdo nechce**, hromadí se na skladu, **klesá jeho cena**, roste X i NX

platební bilance

- platební bilance **představuje tokovou veličinu**
- **investiční pozice představuje stavovou veličinu** a zachycuje přehled stavů všech finančních aktiv a pasiv rezidentů vůči nerezidentům k určitému datu
- platební bilance v souhrnu vždy vyjde vyrovnaně, každá transakce je zachycena dvakrát, jako kreditní + a jako debetní – položka, $k + d = 0$
- **pokud dochází k devizové nabídce**, tak je to plus (**kreditní položka**)
- **pokud dochází k devizové poptávce**, tak je to mínus (**debetní položka**)

J – křivka

- bod E, **znehodnocení domácí měny**, kvůli **smlouvám** mezi dovozci a vývozci
- čistý export v **krátkém období klesá**, v **dlouhém roste**

Zahraniční dluh

- **zadluženost všech ekonomických subjektů vůči zahraniční**
- většina je domácí dluh a pouze část je zahraniční
- **domácí subjekty si berou úvěry v zahraničních měnách nebo vydávají dluhopisy v zahraničních měnách**
- **riziko – kolísání úrokové sazby (při růstu musí dlužník splácet víc)**, neočekávaná změna kurzu – větší riziko při znehodnocení, negativně dopadá hlavně na domácnosti a malé firmy, proti tomu se dá zajistit heading = pevně stanovený kurz, u větších firem

Investiční pozice země

- investiční pozice země (**NIIP**) = Aktiva vůči zahraničí – závazky vůči zahraničí
- **zachycuje přehled stavů všech finančních aktiv a pasiv rezidentů vůči nerezidentům k určitému datu**
- stavová veličina – stav k určitému dni
- **pokud je kladný, země je věřitelem, v opačném případě je dlužníkem**

15. Monetární politika v uzavřené ekonomice

Centrální banka – její funkce

- **provádí měnovou politiku**
- **vydává bankovky a mince**
- řídí platební styk a zúčtování mezi bankami
- **poskytuje úvěry komerčním bankám**
- spravuje devizové rezervy země
- **je bankou vlády** – vede účty vlády, spravuje státní dluh, poskytuje úvěry vládě
- u nás je centrální bankou **Česká národní banka (ČNB)**
- jejím hlavním cílem je **péče o cenovou stabilitu**
- **centrální banky bývají nezávislé**, takže mohou měnovou politiku provádět samostatně a nezávisle na vládě

Česká národní banka

- **ČNB je nezávislá** (personální, institucionální, funkční a finanční nezávislost)
- **inflační cílování 2%**

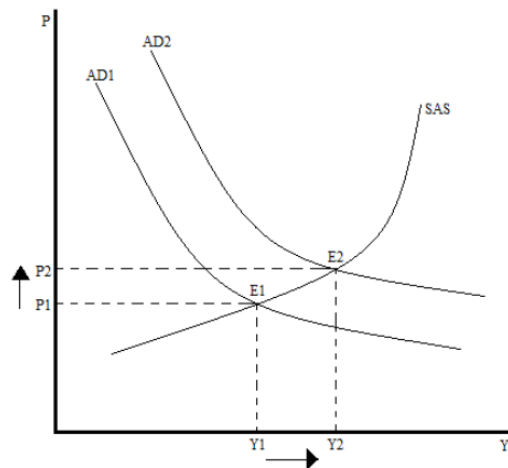
Nástroje a cíle centrální banky

- **nástroje měnové politiky ovlivňují v několika krocích (ne přímo) konečné cíle**, přes zprostředkované cíle
- **Operace na otevřeném trhu / repo operace**
 - nákup (**↑MS**) a prodej (**↓MS**) vládních cenných papírů od KB
 - v ČR to probíhá v tzv. **repo operacích** – ČNB prodá KB cenné papíry, za 14 dní koupí zpět a zaplatí úrok dán dvoutýdenní repo sazbou
 - **Reverzní repo operace** – ČNB cenné papíry od KB nakoupí, po 14 dnech prodá s úrokem, dodá peníze do oběhu
- **Povinná míra minimálních rezerv**
 - sazbu povinných minimálních rezerv **stanovuje CB**, ČR 4 %, banky ji musejí držet na svém účtu u ČNB
 - tato sazba **ovlivňuje jednoduchý depozitní multiplikátor**
- **Diskontní sazby / facility**
 - **obecně to je nejlevnější sazba**, zdroj peněz
 - KB má přebytek likvidity, přes noc si ji uloží u CB, KB jí za to zaplatí diskontní sazbu
- **Lombardní sazby / marginální zápůjční facility**
 - KB bere od CB **lombardní úvěr**, úročen lombardní sazbou
 - **CB za to poskytovala lombardní úvěry komerčním bankám**, které měly nějaké problémy, a vždy za zástavu cenných papírů
- **Devizové rezervy**
 - **CB nakupuje a prodává zahraniční měny na devizovém trhu**

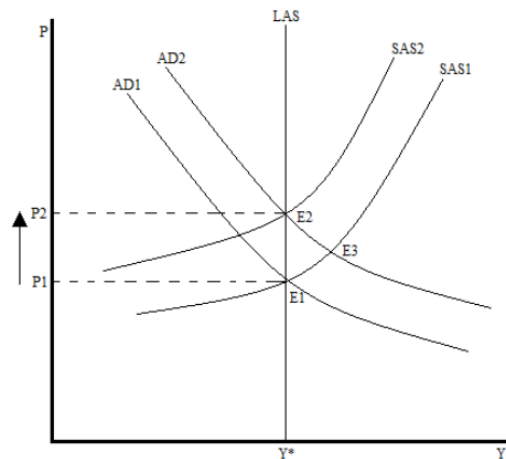
- Cílem **omezení kolísání měnového kurzu**, uvolnění/zpřísnění měnového kurzu

Monetární politika v modelu agregátní poptávky a nabídky

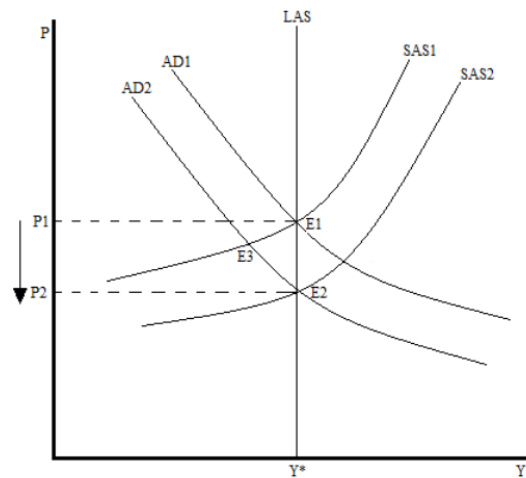
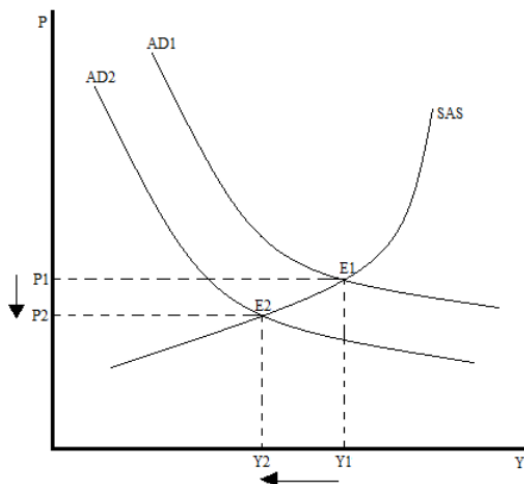
expanzivní měnová politika – SR

expanzivní měnová politika – LR

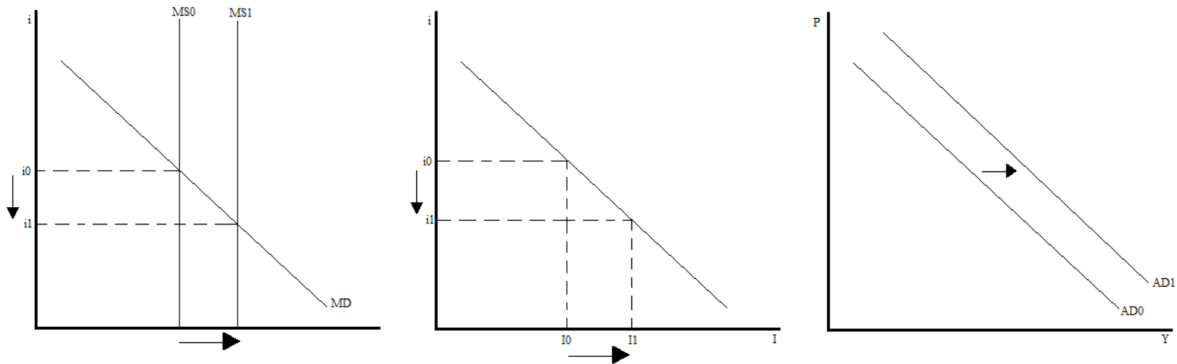
- **CB provedla expanzivní měnovou politiku**, tzn., že např. **nakoupila vládní cenné papíry** a **zvýšila tak peněžní zásobu**, nebo se **zvýšily investice a spotřeba**
- v krátkém období se z bodu E1 původní rovnováhy dostaneme do bodu E3 **posunutím křivky poptávky AD doprava**, vzrostl **reálný produkt**, **zaměstnanost** i **cenové hladina**
- v dlouhém období se přijde na **mylné očekávání**, ekonomické subjekty chtějí **zvýšit nominální mzdy**, krátkodobá křivka nabídky **SAS se posune nahoru**, bod E2 je dlouhodobým bodem rovnováhy
- výsledek: **cenová hladina vzrostla**, **reálný produkt** a **zaměstnanost se nezměnily**

- **CB provedla restriktivní měnovou politiku**, tzn., že např. **prodala vládní cenné papíry** a snížila tak **peněžní zásobu**, nebo **snížila investice a spotřebu**
- výchozí bod E1
- **v krátkém období posun křivky AD doleva**, krátkodobý bod rovnováhy je bod E3, **klesla cenová hladina i reálný produkt, i zaměstnanost**
- **v dlouhém období**, jsou lidé časem **ochotni pracovat za nižší ceny** stoupne **SAS dolů**, nový bod rovnováhy E2
- výsledek: **cenová hladina klesla, reálný produkt ani zaměstnanost se nezměnily**

Kvantitativní rovnice peněz

- $M * V = P * Y$
- M → peněžní zásoba, množství peněz v ekonomice
- V → důchodová rychlost obratu peněz (kolikrát se daná peněžní zásoba musí otočit, aby se nakoupil daný nominální produkt)
- P → cenová hladina
- Y → reálný produkt
- **P * Y = nominální produkt** (celá pravá strana)
- **M(%) + V(%) = P(%) + Y(%)**
- někteří ekonomové tvrdí, že V je fixní, Y je na úrovni Y*, když roste M, tak má růst i P = neutralita peněz
- což znamená, že **peníze ovlivňují pouze nominální veličiny**, a nikoliv ty reálné
- u nás tato neutralita modelu AD/AS platí v dlouhém období
- **pokud roste peněžní zásoba, tak jediným dopadem je růst cenové hladiny a to ve stejné výši**

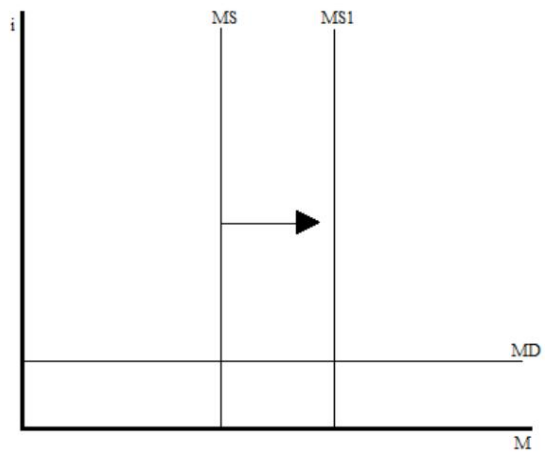

- **růst peněžní zásoby, pokles úrokové míry a znehodnocení měny** (roste poptávka a investice budou levnější)
- **poptávka po investicích roste** v závislosti na úrokové míře
- **agregátní poptávka roste**

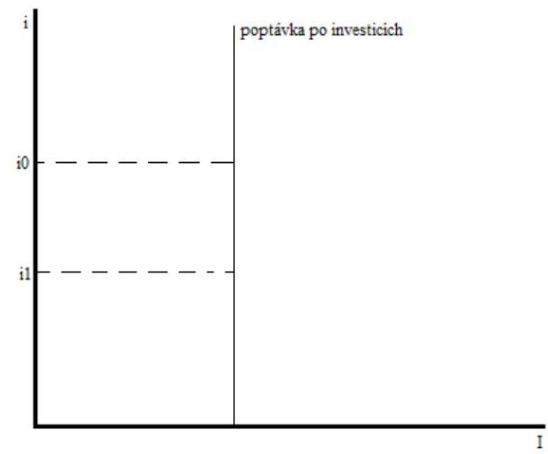
Problémy měnové politiky

- **Past na likviditu**
 - **poptávka po penězích je horizontální**
 - úroková míra je nulová nebo velmi nízká a ekonomické subjekty chtějí držet jakékoliv množství peněz, předpokládají, že úroková míra v budoucnu poroste (už nemá kam klesat), to v budoucnu sníží cenu obligací, nikdo je nebude chtít
 - **CB zvýší peněžní zásobu, ale nevzroste úroková míra, takže ani investice ani zaměstnanost ani produkt**
 - **monetární politika / expanze je neúčinná**
- **Necitlivost výdajů na změnu úrokové míry**
 - pokud **klesla úroková míra, není past na likviditu, poptávka po investicích bude vertikální** a investice také nevzrostou, tím pádem nevzroste ani reálný produkt a ani zaměstnanost
 - **ekonomika je v hluboké recesi**, firmy nechtějí investovat do nových kapacit, když dosavadní kvůli recesi nejsou využity
 - **měnová restrikce / politika je neúčinná**
- **Časové zpoždění**
 - když se ekonomika dostává do recese, trvá, než se na to ze statistických dat přijde, poté přijme CB expanzivní politiku
 - např. **pokles úrokové sazby se v ekonomice projeví za 6-9 měsíců**, jenže **v tu dobu může být už ekonomika v expanzi**, pokud CB použije expanzivní politiku vzniká **vysoké riziko inflace**

Past na likviditu

Necitlivost výdajů na změnu úrokové míry

16. Monetární politika v otevřené ekonomice

Otevřená ekonomika je ekonomika zapojená do zahraničně ekonomických vztahů

V důsledku toho je část domácí produkce vyvážena a spotřebovávána v zahraničí, a naopak část domácího důchodu je věnována na nákup dováženého zboží ze zahraničí

čtyř-sektorový model – domácnosti, firmy, vláda, zahraničí

Monetární politika v malé otevřené ekonomice při fixním a flexibilním měnovém kurzu

- **malá otevřená ekonomika** (Není to typ AD/AS)
- **krátké období** (cenová hladina se nemění, je fixní)
- **dokonalá kapitálová mobilita** (kapitál se ze země do země pohybuje s minimálními nebo nulovými náklady)
- **Fixní měnový kurz**
 - **měnová politika je neúčinná**
 - CB stanoví hodnotu kurzu, přijímá opatření k jeho udržení
 - **CB provede měnovou expanzi a nakoupí cenné papíry**
 - **zvýší se MS poptávka po penězích, poroste produkt** a na trhu peněz **klesne domácí úroková míra pod úroveň světové** $i_d < i_f$
 - **odliv kapitálu**, investoři začnou prodávat domácí aktiva a nakupovat aktiva zahraniční, k čemuž ale musí nejdříve získat zahraniční měnu
 - **začnou se tedy zbavovat domácí měny**, čímž vznikne její **přebytek** a vytvoří se tak **tlak na znehodnocení české koruny**
 - **CB nakoupí koruny za devizové rezervy**
 - **peněžní zásoba a investice klesnou, úroková míra a produkt se vrátí zpět** na svou výchozí úroveň
 - $i_d = i_f$
 - **CB provede měnovou restrikcí a prodá cenné papíry**
 - **klesne MS, klesne produkt** a zároveň na trhu peněz **vzroste domácí úroková míra** $i_d > i_f$
 - **příliv kapitálu**, investoři začnou **nakupovat domácí aktiva** a prodávat aktiva zahraniční, k čemuž ale musí nejdříve získat domácí měnu
 - **začnou tedy nakupovat domácí měnu**, čímž vznikne její **nedostatek** a vytvoří se tak **tlak na zhodnocení české koruny**
 - **CB nakoupí přebytečnou zahraniční měnu** a do oběhu pustí měnu domácí
 - **peněžní zásoba vzroste, Y vzroste na výchozí úroveň a úroková míra klesne**
 - $i_d = i_f$
- **Flexibilní měnový kurz**
 - **měnová politika je účinná**
 - dán poptávkou a nabídkou na trhu, **CB nezasahuje**

- **CB provede měnovou expanzi a nakoupí cenné papíry**
 - **zvýší se MS i produkt**, na trhu peněz **klesne domácí úroková míra pod úroveň světové**, $i_d < i_f$
 - **odliv kapitálu**, investoři opouštějí domácí ekonomiku, zbavují se domácí měny, nakupují zahraniční měnu
 - **roste nabídka domácí měny**, přebytek, oslabuje, **CZK znehodnocuje**
 - **CB nezasahuje**
 - **poroste export**, klesne import a **produkt poroste a klesne nezaměstnanost**
- **CB provede měnovou restrikcí a prodá cenné papíry**
 - **klesne MS a Y**, vzroste **domácí úroková míra nad úroveň světové úrokové míry**, $i_d > i_f$
 - **příliv kapitálu**, investoři **nakupují domácí aktiva**, k čemuž ale potřebují domácí měnu
 - **zvýšená poptávka po domácí měně**, **zhodnocení domácí měny**
 - **CB nezasahuje**
 - **klesne export**, vzroste import a **klesne produkt, vzroste nezaměstnanost**

17. Veřejný dluh a deficit

Státní rozpočet – příjmy, výdaje a saldo

- státní rozpočet je **souhrn státních příjmů a výdajů za 1 fiskální rok**
- **Státní příjmy**
 - **Daňové příjmy**
 - **DPFO, DPPO**
 - **DPH**
 - zvláštní daně a poplatky za zboží a služby v tuzemsku
 - majetkové daně, spotřební daně
 - **sociální pojištění**
 - správní poplatky
 - **Nedaňové příjmy**
 - **z vlastní činnosti**
 - splátky půjčených prostředků
 - Kapitálové příjmy
 - Přijaté transfery/dotace z EU
- **Státní výdaje**
 - **Běžné výdaje**
 - **výdaje na platy a pojistné**
 - **neinvestiční nákupy**
 - **neinvestiční transfery** soukromoprávních subjektů
 - neinvestiční transfery a další platby rozpočtům
 - neinvestiční transfery obyvatelstvu (důchody)
 - neinvestiční transfery do zahraničí
 - **Kapitálové výdaje**
 - **investiční nákupy**
 - **investiční transfery**
 - nákup akcií a podílů
- **Saldo státního rozpočtu**
 - **rozdíl mezi příjmy a výdaji**
 - saldo je větší než 0, přebytkové
 - saldo je menší než 0, deficitní
 - saldo = vyrovnané

Státní dluh a jeho financování

- **je roven součtu deficitů státních rozpočtů**
- **při deficitu** si vláda musí **půjčovat na krytí rozdílu mezi příjmy a výdaji**, čímž vlastně zvyšuje státní dluh
- financování deficitu – **stát vydává státní dluhopisy, krátkodobé pokladniční poukázky**, které nakupuje CB, domácí či zahraniční subjekty, nebo si může vzít úvěr
- **pro snížení státního dluhu je nutné mít přebytek státního rozpočtu**
- úrokové náklady státního rozpočtu – kolik se platí za financování deficitu

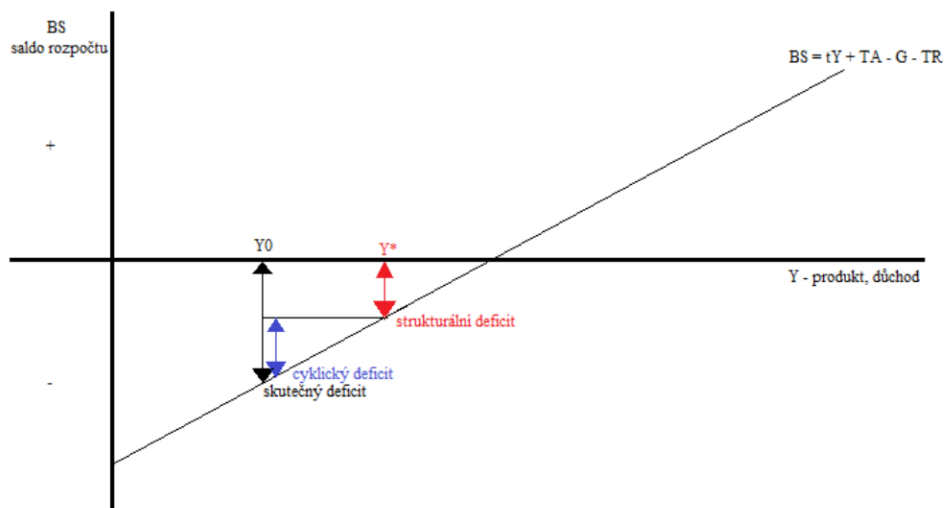
- když CB nakoupí vládní dluhopisy od vlády, monetarizuje státní dluh, **přímo tiskne peníze**
- když vládní dluhopisy nakoupí domácí soukromé **subjekty**, banky, firmy, tak **stát dluží sám sobě**
- vláda může zvýšit daně a tím snížit svůj dluh

Deficit veřejných rozpočtů a veřejný dluh

- veřejný nebo-li vládní rozpočet zahrnuje
 - **státní rozpočet, nejvýznamnější část**
 - **rozpočty krajů, měst a obcí**
 - rozpočty mimorozpočtových fondů
 - **státní fondy** (kultury, životního prostředí, rozvoje bydlení, dopravní infrastruktury...)
 - **další ústřední vládní instituce** (veřejné VŠ, vinařský fond...)
 - **místní vládní instituce** (územní samosprávné celky, dobrovolné svazky obcí...)
 - **fondy sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovny**
- **Maastrichská kritéria**, aby ČR mohla přijmout € → deficit veřejných rozpočtů nesmí překročit 3%, veřejný dluh vládního sektoru ČR nesmí překročit 60% HDP
- **státní dluh je část veřejného dluhu**

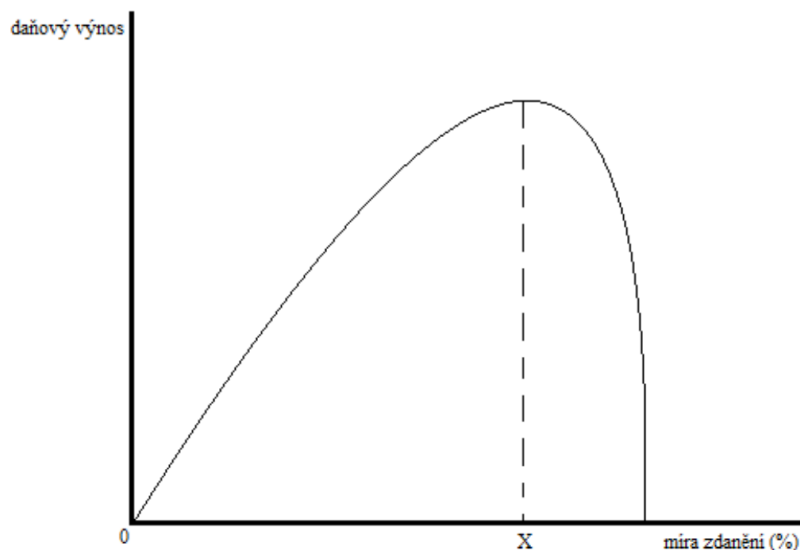
Skutečné, strukturální a cyklické saldo rozpočtu

- **Skutečné saldo rozpočtu**
 - ze skutečného reálného produktu
 - $BS = Ta + tY - TR - G$
- **Strukturální saldo rozpočtu**
 - $BS^* = Ta + tY^* - TR - G$
 - **hypotetické saldo**, kdyby ekonomika pracovala za stejných podmínek na potenciálním produktu, při optimálním využití zdrojů, neovlivněna cyklickými výkyvy ekonomiky
 - jeho **výše zcela závisí na volném rozhodnutí vlády**
- **Cyklické saldo rozpočtu**
 - $BS = \text{skutečné saldo} - \text{strukturální saldo}$
 - vzniká z důvodu **cyklického kolísání ekonomiky** kolem potenciálního produktu
 - ekonomika pod potenciálním produktem, roste nezaměstnanost a začínají působit vestavěné stabilizátory, které zvýší výdaje rozpočtu, čímž vzniká cyklický deficit
 - ekonomika nad potenciálním produktem, vzniká cyklický přebytek

Lafferova křivka

- Lafferova křivka vyjadřuje **závislost daňového výnosu na míře zdanění**
- **daňový výnos** – nám říká, **kolik by stát vydělal z daní**
- **míra zdanění** – je **průměrná daňová sazba** v ekonomice
- **zakázaná zóna** – **za bodem X**, tam by se ekonomika nacházet neměla, rostla by šedá ekonomika, firmy a lidé by se snažili podvádět a nepřiznat vše
- **v realitě nevíme, kde je bod X**
- od tohoto bodu vláda sice může zvyšovat zdanění, ale získá méně
- **daňová zátěž v ČR je rovna procentu celkových daní na HDP**

18. Fiskální politika v uzavřené ekonomice

V případě uzavřené ekonomiky země nevstupuje do zahraničně ekonomických vztahů a veškerý produkt je spotřebováván v dané zemi

Země je naprosto soběstačná a v zemi se vyrábí vše, co její občané spotřebovávají. Výrobní a spotřební možnosti země jsou stejné

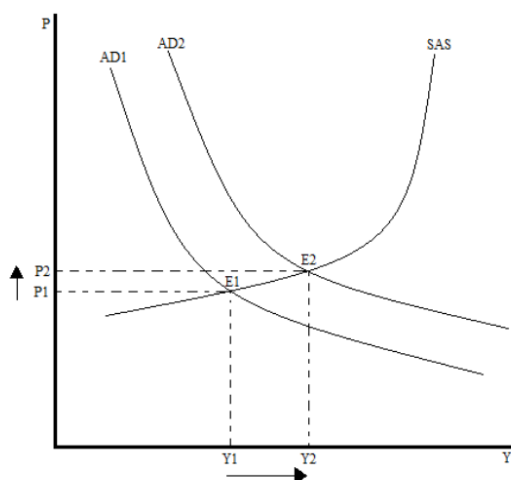
Vládní politika

Automatické stabilizátory a diskreční politika

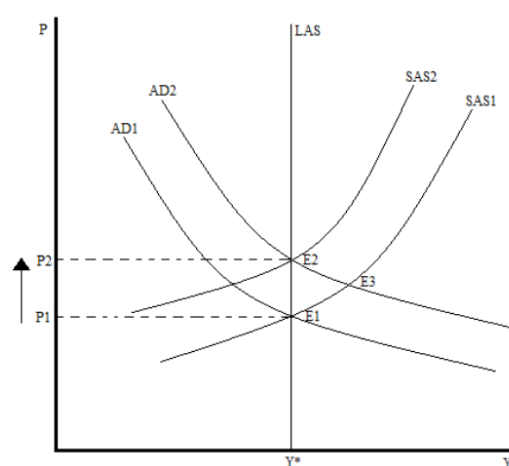
- **Vestavěné stabilizátory**
 - působí v ekonomice **automaticky ze zákona**
 - cílem je **omezit kolísání ekonomiky**
 - díky nim dochází k samovolnému **zmírnění výkyvů ekonomického cyklu**, ne k úplnému odstranění
 - **podpora v nezaměstnanosti** – spotřeba domácnosti – je největší položka HDP (omezení zespoda)
 - **progresivní míra zdanění** (omezení shora)
- **Diskreční politika**
 - **politika volného uvažování vlády, jednorázová opatření** např. reforma veřejných financí, změny daňových sazeb
 - **změna výše a struktury daní** (snížení v případě podpoření ekonomiky, zvýšení v případě utlumení ekonomiky)
 - **změna investičních výdajů** např. na stavbu dálnic, podpora výstavby bydlení (zvýšení v případě podpoření ekonomiky, snížení v případě utlumení ekonomiky)
 - **politika zaměstnanosti**, tzn. **změny v sociálních dávkách** (pasivní politika nezaměstnanosti), **veřejné práce a vládní projekty** (aktivní politika zaměstnanosti)

Fiskální politika v modelu agregátní poptávky a nabídky

expanzivní fiskální politika – SR

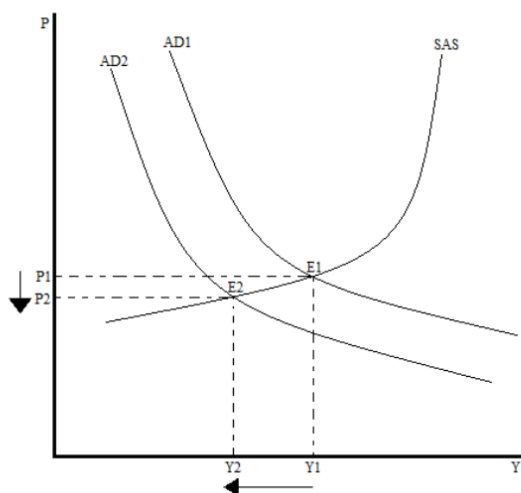

expanzivní fiskální politika – LR

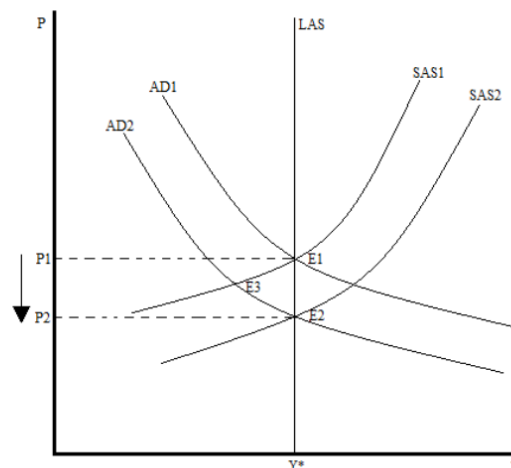

- ekonomika se nachází pod potenciálním produktem ($Y < Y^*$), tzn., že zdroje nejsou plně využité a existuje nezaměstnanost
- vláda zvýší výdaje nebo transfery, nebo sníží daně
- v krátkém období se z výchozího bodu E1 posuneme do bodu E3 posunutím křivky AD ->
- vzrostl reálný produkt, cenová hladina a zaměstnanost
- dlouhá rovnováha se vždy nachází na potenciálním produktu (Y^*)
- v dlouhém období chtějí ekonomické subjekty zvýšení nominálních mezd, vzrostou náklady firmám, SAS klesne nahoru
- výsledek: dlouhodobá rovnováha bod E2, vzrostla cenová hladina, Y a nezaměstnanost se nezměnily
- dochází k tzv vytěšňovacímu efektu

restriktivní fiskální politika – SR

restriktivní fiskální politika – LR

- vláda sníží G a TR nebo zvýší daně
- v krátkém období se posune křivka $AD \leftarrow$, bod E3, klesla cenová hladina, reálný produkt i zaměstnanost
- v dlouhém období klesne vlivem vysoké nezaměstnanosti nominální mzda, firmy snižují ceny, lidé ochotni pracovat za nižší mzdu, SAS roste dolů
- výsledek: bod E2, klesla cenová hladina, reálný produkt ani nezaměstnanost se nezměnily

Problémy fiskální politiky

- Časové zpoždění
 - časový rozdíl mezi tím, kdy se ekonomika dostane do recese, než se na to přijde a vláda může nasadit expanzivní politiku třeba sníží daně
 - riziko, že v té době už je ekonomika v expanzi
 - dodatečné podpoření ekonomiky nacházející se v expanzi může vést k vysoké inflaci
- Vytěšňovací efekt
 - vládní výdaje vytěšňují soukromé výdaje/investice
 - vláda provede expanzivní politiku pro podporu ekonomiku, zvýší výdaje, tlačí tak na růst produktu a na trhu peněz poroste poptávka po penězích
 - vzroste úroková míra, klesají investice a soukromé výdaje
 - část původně chtěného zvýšení produktu byla snížena vlivem poklesu soukromých investic

19. Fiskální politika v otevřené ekonomice

Otevřená ekonomika je ekonomika zapojená do zahraničně ekonomických vztahů

V důsledku toho je část domácí produkce vyvážena a spotřebovávána v zahraničí, a naopak část domácího důchodu je věnována na nákup dováženého zboží ze zahraničí

čtyř-sektorový model – domácnosti, firmy, vláda, zahraničí

Fiskální politika v malé otevřené ekonomice při fixním a flexibilním měnovém kurzu

- **malá otevřená ekonomika**
- **krátké období** (přepokládá fixní ceny)
- **dokonalá kapitálová mobilita** (kapitál se ze země do země pohybuje s minimálními nebo nulovými náklady)
- **Fixní kurz**
 - **fiskální politika je účinná**
 - **Vláda provede fiskální expanzi a zvýší vládní nákupy, transfery nebo sníží daně**
 - **roste produkt, příliv kapitálu, růst poptávky po korunách, růst úrokové míry**
 - investoři nakupují domácí měnu, aby mohli koupit domácí cenné papíry
 - **zvýšená poptávka po domácí měně** vytváří tlak na **zhodnocení české koruny**
 - **CB zasahuje**, koupí devizy, přebytečnou zahraniční měnu za domácí, zvýší peněžní zásobu, **poklesne domácí úroková míra** a výsledkem je **růst produktu a investic**
 - **Vláda provede fiskální restrikcí a sníží vládní nákupy, transfery nebo zvýší daně**
 - **klesá produkt, odliv kapitálu, pokles poptávky po korunách, pokles úrokové míry**
 - investoři se zbavují domácí měny, kupují aktiva v jiných zemích
 - **přebytek domácí měny**, tlak na **znehodnocení měny**
 - **CB zasahuje**, koupí přebytečnou domácí měnu za zahraniční, prodá devizy, klesá peněžní zásoba, **růst domácí úrokové míry** a výsledkem je **pokles produktu**
- **Flexibilní kurz**
 - **fiskální politika je neúčinná**
 - **Vláda provede fiskální expanzi a zvýší vládní nákupy, transfery nebo sníží daně**
 - **roste produkt a úroková míra, příliv kapitálu, růst poptávky po penězích**
 - investoři nakupují domácí měnu, tlak na zhodnocení koruny
 - **CB nezasahuje**

- zhodnocení měny vede k **poklesu exportu a k růstu importu**, klesne čistý export, **produkt klesá na výchozí úroveň, domácí úroková míra klesá**
- **$i_d = i_f$**
- **Vláda provede fiskální restrikcí a sníží vládní nákupy, transfery nebo zvýší daně**
 - **pokles produktu, pokles poptávky po penězích i úrokové míry, $i_d < i_f$**
 - **odliv kapitálu**, investoři se zbavují domácí měny, přebytek, tlak na znehodnocení
 - **CB nezasahuje**
 - **přebytek domácí měny vede k růstu exportu a poklesu importu**, roste čistý export, **roste produkt**
 - **produkt se vrací na výchozí úroveň**
 - **$i_d = i_f$**